



Верховний  
Суд

ОГЛЯД  
судової практики  
Касаційного кримінального  
суду у складі Верховного Суду  
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,  
за грудень 2022 року

## ЗМІСТ

<b>РОЗДІЛ І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ</b>	<b>14</b>
<b>1. Призначення покарання</b>	<b>14</b>
<b>1.1. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення</b>	<b>14</b>
1.1.1. Якщо суд у межах одного кримінального провадження призначає покарання засудженому за сукупністю злочинів, один з яких було вчинено під час чинності ч. 5 ст. 72 КК у редакції Закону України від 26.05.2015 № 838-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання», а інший – після викладення в новій редакції ч. 5 ст. 72 КК відповідно до Закону України від 18.05.2017 № 2046-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення», за який було безпосередньо затримано особу й застосовано до неї запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, то положення ст. 72 КК повинні застосовуватися до остаточно покарання, а не до покарання за одне із кримінальних правопорушень, які входять в одне кримінальне провадження	14
<b>2. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України</b>	<b>15</b>
<b>2.1. Державна зрада (ст. 111 КК)</b>	<b>15</b>
2.1.1. Підливна діяльність проти України (ст. 111 КК) – це дії іноземних держав, іноземних організацій або їх представників, спрямовані на підлив основ національної безпеки України та завдання істотної шкоди суверенітетові, територіальній цілісності, недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. Суддя Апеляційного суду АРК, яка не була звільнена із цієї посади в порядку, встановленому законами України, здійснювала «правосуддя» на окупованій території України від імені іноземної держави (РФ), керуючись її матеріальним і процесуальним правом, була призначена на посаду «судді Верховного Суду Республіки Крим» та прийняла на себе повноваження судді іншої держави (РФ), яка окупувала й незаконно анексувала територію АРК, вважається такою, що порушила вимоги ст. 65 Конституції України, присяги судді, оскільки фактично забезпечувала становлення та зміцнення окупаційної влади РФ шляхом утворення і функціонування незаконно створених окупаційних органів судової влади цієї держави на окупованій території України, виконання функцій представника окупаційної судової влади РФ з метою недопущення контролю української влади на території АРК, а отже надання нею допомоги РФ у проведенні підливної діяльності проти України на шкоду суверенітетові та територіальній цілісності України. Суддя Апеляційного суду АРК, яка, скориставшись переважним правом на заміщення посади судді в утвореному суді РФ – «Верховний Суд Республіки	

Крим», фактично отримала за законодавством РФ громадянство цієї держави як необхідну умову такої діяльності, на час ухвалення вироку місцевим судом, яким її було засуджено за ст. 111 КК, залишалася громадянкою України незалежно від місця її проживання, оскільки примусове автоматичне набуття нею як громадянкою України, яка проживає на тимчасово окупованій території, громадянства РФ не визнається Україною, отже не може бути підставою для втрати нею громадянства України. Набуття такою особою громадянства РФ не впливає на зміст її правових відносин з Україною, за якими вона визнається лише громадянкою України

15

### **3. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи**

20

#### **3.1. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК)**

20

3.1.1. Стан необхідної оборони може виникнути з метою захисту від суспільно небезпечного посягання психічно хворої особи. При цьому для констатації перевищення меж необхідної оборони слід установити, що на момент вчинення захисних дій суспільно небезпечне посягання об'єктивно існувало, тобто вже розпочалося і ще не закінчилося. Право на необхідну оборону, яке виникло в засудженого з моменту нападу на нього потерпілого, тривало до падіння останнього та припинення будь-яких активних дій з його боку стосовно засудженого, тобто до моменту фактичного закінчення суспільно небезпечного посягання. Заподіяння засудженим потерпілому, який припинив посягання, тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили його смерть, свідчить не про перевищення меж необхідної оборони, а про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК

20

3.1.2. Причинний зв'язок між діянням засудженого та смертю потерпілого має місце в разі, коли діяння за своїм характером є головною умовою, без якої не можливе настання наслідку, воно передує йому в часі й породжує його, отже є необхідною і визначальною причиною щодо заподіяння смерті потерпілому. Між діями засудженого і смертю потерпілого вбачається причинний зв'язок, ускладнений особливими обставинами його розвитку, де колото-різане ушкодження м'яза серця спричинило швидку й суттєву крововтрату, що зумовило гіпоксичне ураження головного мозку і призвело до коми потерпілого, який протягом тривалого часу перебував у стані нерухомості та під час лікування якого виникли інші загрозливі для життя явища у вигляді запальних захворювань серця і легень, що в результаті призвело до настання смерті. Зазначене свідчить про передчасність висновків судів першої та апеляційної інстанцій про відсутність підстав для кваліфікації дій засудженого за ч. 1 ст. 115 КК

22

### **4. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту**

28

#### **4.1. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту**

<b>особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК)</b>	28
4.1.1. Місцем вчинення злочину, передбаченого ст. 286 КК, є конкретна ділянка дороги, на якій сталася ДТП. Умовна прив'язка цього місця на дорозі до певної адреси будинку, який розташований поруч, не змінює самого місця вчинення злочину, якщо така прив'язка здійснена в різних процесуальних документах щодо різних будинків, розташованих біля місця ДТП	28
4.1.2. Якщо в результаті порушення водієм ПДР сталася ДТП, унаслідок якої потерпілому спричинено середньої тяжкості тілесне ушкодження, а також пошкоджено автомобілі, що стало підставою для відкриття кримінального провадження за ч. 1 ст. 286 КК, розгляду обвинувального акта і закриття постановою місцевого суду провадження у справі про адміністративне правопорушення щодо обвинуваченого за ст. 124 КУпАП (порушення Правил дорожнього руху України, що спричинило пошкодження транспортних засобів), то це не вважається порушенням принципу non bis in idem, оскільки кримінальне провадження стосується саме наслідків у вигляді спричинення середньої тяжкості тілесних ушкоджень, що не передбачені у ст. 124 КУпАП	29
<b>5. Кримінальні правопорушення проти моральності</b>	30
<b>5.1. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК)</b>	30
5.1.1. Наруга як суспільно небезпечне діяння, передбачене ст. 297 КК, – це вияв неповаги до пам'яті покійного, глум над трупом, який може проявлятися, окрім іншого, у розчленуванні чи знищенні тіла (останків, праху) померлого. Знищення обвинуваченими трупа шляхом підпалу свідчить про їхнє байдуже ставлення до права людини на поховання її тіла, усвідомлення ними того, що своїми діями вони зневажають пам'ять про померлу особу, виявляють зневагу до суспільних та релігійних принципів і традицій у ритуальній сфері	30
<b>6. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)</b>	32
<b>6.1. Дезертирство (ст. 408 КК)</b>	32
6.1.1. Дезертирство (ст. 408 КК) та самовільне залишення військової служби або місця служби (ст. 407 КК) є суміжними складами кримінальних правопорушень, які розмежовуються, зокрема, за ознаками суб'єктивної сторони. Обов'язковою ознакою дезертирства є мета ухилитися від військової служби не тимчасово, а назавжди. Водночас військовослужбовець може заявляти про свій намір ухилитися від військової служби взагалі або ухилитися від неї протягом невизначеного часу (наприклад, доки його не затримав). Фактичний строк відсутності військовослужбовця в місці служби при дезертирстві може не	

перевищувати однієї доби, що має значення виключно для призначення покарання	32
<b>РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ</b>	<b>35</b>
<b>1. Інші учасники кримінального провадження</b>	<b>35</b>
<b>1.1. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт</b>	<b>35</b>
1.1.1. Кримінальним процесуальним законом не встановлено вичерпного переліку осіб – суб'єктів права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про арешт майна. Зокрема, в абз. 7 ч. 7 ст. 173 КПК передбачено, що, крім підозрюваного, обвинуваченого, право оскаржити судові рішення щодо арешту майна має і третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт. КПК не вимагає наявності у третьої особи обов'язкової реєстрації права власності на арештоване майно, оскільки така особа може бути власником інших майнових прав, що надалі можуть бути трансформовані у право власності	35
<b>2. Докази і доказування</b>	<b>37</b>
<b>2.1. Показання</b>	<b>37</b>
2.1.1. КПК не передбачає обов'язку суду дослівно викладати у вироку показання свідків. Таке джерело доказів суд відображає в тому обсязі, який необхідний для встановлення істини у кримінальному провадженні. Якщо зі змісту технічних записів судових засідань випливає, що показання свідків викладено у вироку з достатньою повнотою, без зайвої деталізації, відображено сутнісну (змістовну) складову показань, що має значення для встановлення судом обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні за приписами ст. 91 КПК, то це свідчить про відсутність порушень вимог кримінального процесуального законодавства	37
<b>3. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу</b>	<b>38</b>
<b>3.1. Цивільний позов у кримінальному провадженні</b>	<b>38</b>
3.1.1. У разі смерті цивільного позивача у кримінальному провадженні право на відшкодування моральної шкоди за правонаступництвом не допускається (ст. 1230 ЦК). У такому випадку суд повинен закрити провадження в частині цивільного позову потерпілого, який помер	38
<b>4. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду</b>	<b>39</b>
<b>4.1. Затримання уповноваженою службовою особою</b>	<b>39</b>
4.1.1. КПК не передбачає обов'язку слідчого відображати у протоколі затримання інформацію щодо повідомлення уповноваженого органу про затримання особи, а також зупиняти затримання особи та її особистий обшук до прибуття призначеного захисника.	

Відмінність між часом фактичного затримання особи та часом затримання особи, зазначеним у протоколі цієї слідчої дії, не впливає на допустимість доказів і може бути підставою для уточнення судом строку покарання. Помилка в часі затримання особи, допущена у протоколі цієї слідчої дії, не впливає на доведеність винуватості особи у вчиненні інкримінованих їй злочинів

## **5. Досудове розслідування** 40

### **5.1. Початок досудового розслідування** 40

5.1.1. Якщо в заяві про вчинення кримінального правопорушення та у витягу з ЄРДР не повністю збігається інформація, надана заявником, то це не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального законодавства. Внесення до ЄРДР відомостей про суб'єкта, який ухвалив процесуальне рішення, є необов'язковим.

Роздруківка відомостей з ЄРДР не належить до кримінально-процесуальних рішень. Якщо з такої роздруківки випливає, що прокурор як користувач реєстру вніс до нього відомості за типом дії «повідомлення про підозру», однак у матеріалах кримінального провадження є доручення заступника Генерального прокурора – керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури детективу вручити повідомлення про підозру судді у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, а також відповідні розписки про те, що саме детектив вручив письмове повідомлення про підозру судді, то це не свідчить про порушення вимог кримінального процесуального законодавства

### **5.2. Підслідність** 44

5.2.1. Згідно з положеннями ч. 4 ст. 216 КПК досудове розслідування здійснюється слідчими ДБР, якщо є достатні підстави вважати, що злочин, можливо, вчинив саме працівник правоохоронного органу, а не встановлено будь-яку іншу причетність такого працівника до події кримінального правопорушення.

Здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні за ч. 1 ст. 286 КК слідчим Національної поліції відповідає вимогам кримінального процесуального законодавства, в якому працівник правоохоронного органу є не суб'єктом вчинення відповідного кримінального правопорушення, а іншим учасником ДТП, відомості стосовно якої не вносилися до ЄРДР

## **6. Слідчі (розшукові) дії** 44

### **6.1. Огляд** 44

6.1.1. Незазначення детективом у протоколі огляду та вручення грошових коштів відомостей про те, що вказаний огляд та вручення особі, яка залучена до проведення слідчої дії, грошей проводилися на виконання постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину, не впливає на правильність ухваленого рішення, оскільки не свідчить, що



відповідна слідча дія проводилася не на підставі вказаної постанови. У статтях 104 і 237 КПК не передбачено вимог щодо необхідності зазначати у протоколі огляду та вручення грошових коштів посилання на те, що така слідча дія проводиться на виконання рішення прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину.

Законодавство України не передбачає обов'язку складати кожного дня протоколи огляду та вручення грошових коштів особі, яка залучена для проведення певних слідчих дій, чи повернення цих коштів працівникам правоохоронного органу, якщо такі кошти не були використані в день їх вручення

44

## **7. Негласні слідчі (розшукові) дії**

46

### **7.1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії**

46

7.1.1. Прокурор, доручаючи оперативному підрозділу відповідно до ст. 36 КПК проведення НСРД, не уповноважений визначати конкретного працівника оперативного підрозділу, оскільки це є виключною компетенцією керівника уповноваженого оперативного підрозділу, який проводить такі дії на підставі відповідного доручення.

Для проведення НСРД на підставі ухвали слідчого судді рішення прокурора у вигляді окремого процесуального документа КПК не передбачено.

Контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту в разі вчинення службовою особою продовжуваного кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 368 КК, а саме одержання неправомірної вигоди частинами, не потребує щоразу отримання нового дозволу слідчого судді на проведення цієї НСРД, оскільки такий дозвіл надається з метою розкриття продовжуваного кримінального правопорушення

46

### **7.2. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій**

48

7.2.1. Звернення заступника Генерального прокурора до суду з клопотанням про дозвіл на проведення НСРД щодо судді є однією з гарантій суддівської незалежності, визначеної ч. 9 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якої з таким клопотанням може звертатися тільки прокурор, який займає посаду не нижче заступника керівника регіональної прокуратури. Такий обов'язок не може бути обмежений рішеннями про процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який у кримінальному провадженні за обвинуваченням судді у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-2 КК, ухвалив процесуальні рішення щодо проведення НСРД та звернувся з відповідними клопотаннями до слідчого судді, діяв у межах повноважень, визначених його посадою, із дотриманням приписів ч. 9 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а складені на виконання таких постанов протоколи не можуть вважатися недопустимими доказами

48

**7.3. Контроль за вчиненням злочину**

7.3.1. Відсутність окремого протоколу про перебіг та результати контролю за вчиненням злочину з огляду на одночасну наявність у матеріалах справи протоколів про результати проведення такої НСРД, як аудіо- і відеоконтроль особи, а також протоколу огляду та вручення грошових коштів і протоколу проведення обшуку сама собою не свідчить про порушення вимог кримінального процесуального законодавства. У вказаних документах і на доданих до них носіях відео- та аудіозаписів у їх сукупності відображено всю необхідну інформацію, яка стосується результатів контролю за вчиненням злочину. Їх перегляд надає можливість зрозуміти перебіг проведення такої дії, встановити, чи були перевірені під час її проведення справжні наміри обвинуваченої особи та чи відбулося спостереження за її поведінкою і прийняттям нею рішення щодо вчинення злочину.

Під конфіденційним співробітництвом слід розуміти негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою на засадах добровільності й конспіративності та використовуються для вирішення завдань кримінального провадження. Слідчий має право використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво, під час проведення НСРД або залучати їх до проведення таких дій. Залучення до конфіденційного співробітництва є не різновидом НСРД, а лише складовим елементом їх проведення.

КПК не містить вимоги щодо окремого оформлення у формі постанови рішення про залучення особи до участі в НСРД. Відсутність у матеріалах кримінального провадження рішення про таке залучення із зазначенням даних про особу, яка залучала іншу особу до конфіденційного співробітництва, не свідчить про наявність порушень КПК, які могли призвести до ухвалення незаконного та/або необґрунтованого рішення.

День і час отримання від особи згоди на її залучення до конфіденційного співробітництва й участь у НСРД кримінальний процесуальний закон не пов'язує з тим, чи було на момент отримання такої згоди наявне рішення слідчого судді про дозвіл на проведення аудіо- та відеоконтролю особи, оскільки виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої НСРД, як контроль за вчиненням злочину, натомість слідчий суддя здійснює судовий контроль за законністю проведення цієї дії, а не за підготовчими діями сторони обвинувачення, спрямованими на підготовку до контролю за вчиненням злочину і проведенням спостереження, відео- та аудіоконтролю особи

50

**8. Закінчення досудового розслідування**

53

**8.1. Строки досудового розслідування**

53

8.1.1. Якщо сторона обвинувачення направила обвинувальний акт до суду в межах строку досудового розслідування, однак його було повернуто для усунення недоліків, то період між поверненням обвинувального акта й



направленням до суду виправленого обвинувального акта не входить до строку досудового розслідування та не означає його поновлення. Досудове розслідування закінчується зверненням до суду з обвинувальним актом уперше.

Положення КПК не містять конкретного строку, протягом якого прокурор повинен усунути встановлені судом недоліки обвинувального акта, а тому такі недоліки повинні бути усунуті в межах розумного строку, який є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій та ухвалення процесуальних рішень

53

## **9. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру**

55

### **9.1. Відкриття матеріалів іншій стороні**

55

9.1.1. Повідомлення про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК є процесуальною дією, яка має індивідуальний характер, тобто стосується конкретного учасника кримінального провадження і не може делегуватися захиснику. Надання доступу до матеріалів кримінального провадження має здійснюватися всім без винятку учасникам кримінального провадження зі сторони захисту, тобто окремо підозрюваному, окремо законному представнику, окремо захиснику.

Вручення повідомлення про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК лише захиснику не свідчить про належне повідомлення підозрюваного про закінчення досудового розслідування і відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення

55

## **10. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень (in absentia)**

57

### **10.1. Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування (in absentia)**

57

10.1.1. Суд першої інстанції вжив усіх необхідних заходів до повідомлення особі, яка підозрювалася у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111 КК, та щодо якої було розпочато спеціальне досудове розслідування (in absentia), якщо повідомлення про підозру було розміщено на офіційному сайті Генеральної прокуратури, у газеті «Урядовий кур'єр», направлено на електронну адресу так званого Арбітражного суду Республіки Крим, спеціальне судове провадження здійснювалося з дотриманням вимог ст. 323 КПК, спочатку за участю одного захисника, а згодом – іншого з повідомленням обвинуваченої особи шляхом направлення їй повісток про виклик за останньою відомою адресою та публікації інформації про судові засідання в газеті «Урядовий кур'єр», крім цього, оголошення про виклик обвинуваченої особи до суду публікувалися

на офіційному сайті вказаного засобу масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження, а також на офіційних вебсайтах суду першої інстанції, а потім і апеляційного суду	57
<b>11. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування</b>	59
<b>11.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування</b>	59
11.1.1. Ухвала слідчого судді про зобов'язання слідчого залучити заявника як потерпілого в кримінальному провадженні, надавши пам'ятку про права та обов'язки, і, відповідно, провести допит потерпілого підлягає апеляційному оскарженню	59
<b>12. Судове провадження в першій інстанції</b>	61
<b>12.1. Складання досудової доповіді</b>	61
12.1.1. Досудова доповідь, яка складається на підставі ст. 314-1 КПК, має для суду рекомендаційний характер, а тому суд може її врахувати, виходячи зі своїх дискреційних повноважень. Відсутність у матеріалах провадження досудової доповіді не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, якщо при призначенні покарання суд урахував дані, які характеризують особу обвинуваченого та яких було достатньо для ухвалення вироку	61
<b>12.2. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження</b>	61
12.2.1. Проведення апеляційним судом судового засідання під час дії воєнного стану в Україні за участю обвинуваченого в режимі відеоконференції, навіть якщо обвинувачений клопотав про безпосередню участь у судовому засіданні, не порушує права на захист обвинуваченого та узгоджується з приписами ч. 2 ст. 336 КПК	61
<b>12.3. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження</b>	62
12.3.1. Нез'ясування судом думки потерпілих про визначення порядку й обсягу дослідження судом доказів не є порушенням вимог кримінального процесуального законодавства, якщо потерпілі звернулися до суду із заявою про розгляд кримінального провадження за їх відсутності, а інші учасники проти цього не заперечували. Неналежна якість звукозапису судового засідання, на якому зафіксовано допит обвинуваченого, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону за умови відсутності посилання на те, що викладені у вирокі показання засудженого не відповідають тим, які були надані ним у судовому засіданні	62
<b>12.4. Дослідження документів</b>	64
12.4.1. Запис телефонних розмов з обвинуваченим, які зробив свідок на диктофон або на пам'ять телефону та передав органу досудового	

розслідування, не можуть бути оцінені як матеріали НСРД. За наявності обґрунтованих сумнівів щодо достовірності таких записів, які входять до сукупності ключових доказів, покладених в основу обвинувального вироку, учасники судового провадження мають право просити суд призначити відповідну експертизу цих документів	64
<b>13. Провадження в суді апеляційної інстанції</b>	67
<b>13.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку</b>	67
13.1.1. Ухвала суду про обрання та продовження запобіжного заходу в порядку ст. 508 КПК у вигляді поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають небезпечну поведінку особи, підлягають апеляційному оскарженню	67
<b>13.2. Поновлення строку на апеляційне оскарження</b>	68
13.2.1. Повномасштабне вторгнення РФ 24.02.2022 на територію України, введення воєнного стану і, як наслідок, переїзд адвоката в більш безпечне місце самі собою не можуть вважатися поважними причинами пропуску строку на апеляційне оскарження вироку суду першої інстанції, якщо адвокат не надав підтвердження такого переїзду, а в самому регіоні, де розташований суд апеляційної інстанції, бойові дії не велися	68
13.2.2. Поважною причиною поновлення строку на апеляційне оскарження судового рішення доцільно вважати перебування засудженого на непідконтрольній Україні території в межах реалізації домовленостей стосовно обміну полоненими, що позбавляло його можливості звернутися за захистом та правовою допомогою для написання апеляційної скарги	70
<b>13.3. Межі перегляду судом апеляційної інстанції</b>	72
13.3.1. Відсутність обґрунтованого клопотання сторони кримінального провадження про дослідження доказів за умови, що в оскарженому вироку суд дав оцінку всім доказам, на неправильну оцінку яких посилається сторона на стадії апеляційного оскарження вироку, не зумовлює обов'язку апеляційного суду повторно досліджувати обставини, встановлені під час кримінального провадження, та не створює передумов для використання апеляційним судом свого права дослідити нові докази за наявності підстав, регламентованих положеннями ч. 3 ст. 404 КПК. За відсутності мотивованого клопотання про повторне дослідження доказів, яке обов'язково має відповідати положенню ч. 3 ст. 404 КПК, апеляційний суд не повинен досліджувати ці докази, оскільки протилежно, без дотримання принципів, закріплених у приписах зазначеної норми процесуального закону, може перетворити апеляційний перегляд судового рішення на повторний розгляд кримінального провадження по суті, що фактично нівелює принцип інстанційності судочинства	72
<b>РОЗДІЛ III. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ, ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ, ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ</b>	76

1. Досудове розслідування	76
1.1. Підслідність	76
1.1.1. У зв'язку з необхідністю відступити від висновку щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВС, та з метою забезпечення єдності судової практики щодо оцінки з точки зору допустимості чи недопустимості доказів, отриманих під час досудового розслідування, проведеного з порушенням правил територіальної підслідності, якщо воно не призвело до істотного порушення або звуження фундаментальних прав і свобод людини, кримінальне провадження передано на розгляд ОП	76

## ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
АРК	Автономна Республіка Крим
АТ	акціонерне товариство
ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВККС	Вища кваліфікаційна комісія суддів України
ВП	Велика Палата Верховного Суду
ВС	Верховний Суд
ВСУ	Верховний Суд України
ДБР	Державне бюро розслідувань
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НП	Національна поліція України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
ПДР	Правила дорожнього руху
РФ	Російська Федерація
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СВ	слідчий відділ
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ЦК	Цивільний кодекс України

## РОЗДІЛ І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

### 1. Призначення покарання

#### 1.1. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення

1.1.1. Якщо суд у межах одного кримінального провадження призначає покарання засудженому за сукупністю злочинів, один з яких було вчинено під час чинності ч. 5 ст. 72 КК у редакції Закону України від 26.05.2015 № 838-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання», а інший – після викладення в новій редакції ч. 5 ст. 72 КК відповідно до Закону України від 18.05.2017 № 2046-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення», за який було безпосередньо затримано особу й застосовано до неї запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, то положення ст. 72 КК повинні застосовуватися до остаточно покарання, а не до покарання за одне із кримінальних правопорушень, які входять в одне кримінальне провадження

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд вироком від 20.09.2021 визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 до покарання у виді позбавлення волі за пунктами 5, 8 ч. 2 ст. 115 КК із застосуванням ст. 69 КК на строк 8 років; за ч. 2 ст. 15 – пунктами 5, 8 ч. 2 ст. 115 КК із застосуванням ст. 69 КК на строк 6 років; за ч. 1 ст. 121 КК на строк 5 років; за ч. 4 ст. 296 КК на строк 3 роки; за ч. 1 ст. 263 КК на строк 4 роки.

На підставі ч.1 ст.70 КК йому призначено остаточно покарання за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим у виді позбавлення волі на строк 8 років.

Як встановлено у вирокі суду першої інстанції, ОСОБА\_1 вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 263 КК, у період з вересня по грудень 2016 р. 20.05.2018 ОСОБА\_1 вчинив кримінальне правопорушення, передбачене пунктами 5, 8 ч. 2 ст. 115; ч. 2 ст. 15 – пунктами 5, 8 ч. 2 ст. 115 КК, за вчинення якого його було затримано та застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Відповідно до ч. 5 ст. 72 КК (у ред. Закону України від 26.05.2015 № 838-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання») ОСОБА\_8 зараховано у покарання з розрахунку 1 день попереднього ув'язнення за 2 дні позбавлення волі термін тримання під вартою з 21.05.2018 по день набрання вироком законної сили.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі прокурор, серед іншого, посилається на те, що суд апеляційної інстанції не врахував доводів апеляційної скарги сторони обвинувачення про те, що місцевий суд неправильно застосував положення ч. 5 ст. 72 КК у ред. Закону України № 838-VIII під час розрахунку строку відбування



покарання. Водночас, на думку прокурора, в апеляційній скарзі прокурора зазначалося, що, оскільки подія злочину (ст. 115 КК), за який безпосередньо затримано особу та саме за який обрано їй запобіжний захід у виді тримання під вартою, відбулася після набрання чинності Законом України від 18.05.2017 № 2046-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення», при розрахунку покарання слід було застосовувати норму закону, чинного на момент початку скоєння саме цього злочину, а не злочину, передбаченого ст. 263 КК.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнає необґрунтованими вказані доводи касаційної скарги прокурора, однак скасовує ухвалу апеляційного суду з підстав недотримання ним вимог ст. 419 КПК.

Згідно з п. 2 ч. 4 ст. 374 КПК у резолютивній частині вироку зазначається покарання, призначене по кожному з обвинувачень, що визнані судом доведеними, та остаточна міра покарання, обрана судом, після чого приймається рішення про зарахування досудового тримання під вартою.

З наведеного убачається, що ст. 72 КК застосовується до остаточного покарання.

Отже, посилання прокурора в касаційній скарзі на те, що подія злочину (ст. 115 КК), за який безпосередньо затримано особу та саме за який обрано їй запобіжний захід у виді тримання під вартою, відбулася після набрання чинності Закону України № 2046-VIII, тому при розрахунку покарання слід було застосовувати норму закону, чинного на момент початку скоєння саме цього злочину, а не злочину, передбаченого ст. 263 КК, є необґрунтованим, оскільки положення ст. 72 КК не застосовуються до покарання за одне із правопорушень, які входять в одне кримінальне провадження.

Детальніше з текстом постанови ВС від 27.12.2022 у справі № 348/2481/18 (провадження № 51-1568км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225833>.

## 2. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

### 2.1. Державна зрада (ст. 111 КК)

2.1.1. Підривна діяльність проти України (ст. 111 КК) – це дії іноземних держав, іноземних організацій або їх представників, спрямовані на підриив основ національної безпеки України та завдання істотної шкоди суверенітетові, територіальній цілісності, недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Суддя Апеляційного суду АРК, яка не була звільнена із цієї посади в порядку, встановленому законами України, здійснювала «правосуддя» на окупованій території України від імені іноземної держави (РФ), керуючись її матеріальним і процесуальним правом, була призначена на посаду «судді Верховного Суду Республіки Крим» та прийняла на себе повноваження судді іншої держави (РФ), яка окупувала й незаконно анексувала територію АРК, вважається такою, що порушила

вимоги ст. 65 Конституції України, присяги судді, оскільки фактично забезпечувала становлення та зміцнення окупаційної влади РФ шляхом утворення і функціонування незаконно створених окупаційних органів судової влади цієї держави на окупованій території України, виконання функцій представника окупаційної судової влади РФ з метою недопущення контролю української влади на території АРК, а отже надання нею допомоги РФ у проведенні підривної діяльності проти України на шкоду суверенітету та територіальній цілісності України.

Суддя Апеляційного суду АРК, яка, скориставшись переважним правом на заміщення посади судді в утвореному суді РФ – «Верховний Суд Республіки Крим», фактично отримала за законодавством РФ громадянство цієї держави як необхідну умову такої діяльності, на час ухвалення вироку місцевим судом, яким її було засуджено за ст. 111 КК, залишалася громадянкою України незалежно від місця її проживання, оскільки примусове автоматичне набуття нею як громадянкою України, яка проживає на тимчасово окупованій території, громадянства РФ не визнається Україною, отже не може бути підставою для втрати нею громадянства України. Набуття такою особою громадянства РФ не впливає на зміст її правових відносин з Україною, за якими вона визнається лише громадянкою України

**Обставини справи:** ОСОБА\_1, суддя Апеляційного суду АРК, обвинувачувалася у тому, що вона, з власної ініціативи добровільно вирішила надати допомогу РФ у проведенні підривної діяльності на шкоду суверенітету та територіальній цілісності України. ОСОБА\_1, використовуючи матеріально-технічну базу суду, власні теоретичні знання і практичні навички, продовжила здійснювати «правосуддя» на підставі ч. 5 ст. 9 Закону РФ № 6-ФКЗ, керуючись як «суддя Апеляційного суду Республіки Крим» законодавством РФ, тобто незаконно створеного на тимчасово окупованій території України «судового органу РФ», до створення та початку діяльності на окупованій території України судів РФ. У подальшому ОСОБА\_1 упродовж березня–листопада 2014 р. підготувала та подала до Вищої кваліфікаційної колегії суддів РФ особисту заяву про рекомендацію на вакантну посаду «судді» незаконно створеного на території АРК «Верховного Суду Республіки Крим» та необхідний для цього пакет документів, передбачений ч. 6 ст. 5 Закону РФ «Про статус суддів», взяла участь у проведенні конкурсу на заміщення посади «судді» вказаного «суду». За результатами проведеного державними органами РФ конкурсу Указом Президента РФ від 19.12.2014 суддя Апеляційного суду АРК громадянка України ОСОБА\_1 була призначена на посаду «судді Верховного Суду Республіки Крим» на окупованій території АРК та продовжила здійснювати правосуддя від імені РФ вже як «суддя» вказаного «суду».

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою та засудив ОСОБА\_1 за ч. 1 ст. 111 КК в редакції законів від 08.04.2014 № 1183-VII та від 07.10.2014 № 1689-VII.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС не встановила неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність під час кваліфікації дій ОСОБА\_1 за ч. 1 ст. 111-1 КК.

Зокрема, проаналізувавши досліджені докази, місцевий суд дійшов висновків, що ОСОБА\_1 у період окупації АР Крим по день звільнення з посади, тобто з 20.02.2014 по 19.04.2016, формально-юридично мала статус судді Апеляційного суду АРК. При цьому вона, не будучи у встановленому законами України порядку звільненою з посади судді Апеляційного суду АРК, упродовж березня–листопада 2014 р. як «суддя» незаконно створеного «Апеляційного суду Республіки Крим» здійснювала «правосуддя» на окупованій території України від імені іноземної держави – РФ, керуючись її матеріальним та процесуальним правом, а з призначенням у грудні 2014 р. на посаду «судді Верховного Суду Республіки Крим» прийняла на себе на окупованій території України повноваження судді іншої держави – РФ, яка окупувала та незаконно анексувала цю територію. Здійснення ОСОБА\_1 за таких умов «правосуддя» від імені РФ свідчить про порушення нею вимог ст. 65 Конституції України, присяги судді, оскільки забезпечувало становлення та зміцнення окупаційної влади РФ шляхом утворення і функціонування незаконно створених окупаційних органів судової влади РФ на окупованій території України, виконання функцій представника окупаційної судової влади РФ з метою недопущення контролю української влади на території АРК, а отже, надання нею допомоги РФ у проведенні підривної діяльності проти України на шкоду суверенітетові та територіальній цілісності України.

За висновком суду першої інстанції, достатній рівень освіти, спеціальних знань і життєвого досвіду ОСОБА\_1 для усвідомлення нею фактів активної підривної діяльності РФ проти України шляхом окупації та подальшої анексії території України в АРК доводиться об'єктивними даними про її кваліфікаційний рівень підготовки як судді в галузі кримінального права, який дозволяв їй здійснювати тривалий час правосуддя в суді другої інстанції з функціями апеляційного контролю за законністю рішень судів першої інстанції. Використання ОСОБА\_1 під час здійснення такого «правосуддя» від імені РФ матеріально-технічної бази Апеляційного суду АРК, її власних теоретичних знань і практичних навичок підтверджується «судовими рішеннями» окупаційних органів судової влади про організацію та проведення судових засідань у приміщенні відповідного «суду» та використання під час їх ухвалення інтелектуальних здібностей «суддів» (теоретичних знань, правосвідомості та життєвого досвіду).

Як зазначив суд, на свідомий і добровільний характер дій ОСОБА\_1 з надання нею допомоги РФ у проведенні підривної діяльності на шкоду суверенітетові та територіальній цілісності України вказує сам характер таких дій, їх послідовність, тривалість у часі та динаміка розвитку. Так, ОСОБА\_1, починаючи з 21.03.2014, не склала своїх повноважень судді Апеляційного суду АРК, як суддя не вчинила жодних дій у зв'язку зі своєю мовчазною згодою на автоматичне набуття по факту громадянства іншої країни, продовжила здійснювати «правосуддя»

як «суддя Апеляційного суду Республіки Крим», керуючись при цьому матеріальним та процесуальним правом іноземної держави, брала успішну участь у конкурсі на зайняття посади «судді Верховного Суду Республіки Крим», процедура якого передбачала свідоме складання окремих документів та добровільне подання персональних особистих даних про себе і членів своєї сім'ї, та потім здійснювала «правосуддя» на цій посаді, принаймні по 2017 р.

Колегія суддів місцевого суду взяла до уваги й доводи сторони захисту про необхідність поважати права і свободи обвинуваченої, зокрема право на працю та на вільний вибір місця свого проживання, право на зміну громадянства. При цьому суд констатував, що ОСОБА\_1 як суддя, отже публічна особа, що наділена правом приймати доленосні рішення від імені держави, а у зв'язку з цим і особливими гарантіями незалежності, мала б розраховувати на те, що і від неї вимагатимуть поважливого ставлення до права. При цьому вибір ОСОБА\_1 залишитися проживати на тимчасово окупованій території України, навіть змінити громадянство самі по собі не розглядався місцевим судом як підстава для кримінального переслідування. Однак суд визнав принциповим те, що обвинувачена у зв'язку з такими рішеннями не склала повноважень судді держави, яку раніше представляла і здійснювати правосуддя від імені якої надалі відмовилася, а навпаки, маючи цей статус, почала здійснювати «правосуддя» від імені держави, яка тим часом окупувала та анексувала частину території України. Крім того, суд зазначив, що ОСОБА\_1, маючи громадянські права, може не підтримувати політичного режиму країни, у якій проживає, працевлаштуватися на території іншої країни тощо, але вона при цьому не має права шкодити суверенітетові та територіальній цілісності України чи надавати іноземній державі будь-яку допомогу в проведенні підривної діяльності проти України на шкоду таким цінностям, тим більше будучи суддею.

При цьому, з досліджених судом листів ВККС від 16.02.2015 та Вищої ради юстиції від 12.01.2015 суддя Апеляційного суду АРК ОСОБА\_1 до ВККС чи Вищої ради юстиції із заявами про переведення до іншого суду на території України чи про звільнення з посади за загальними обставинами не зверталася, хоча мала таку можливість, і такі заяви фактично подали в першому випадку 53 судді, а в другому – 33 судді судів АРК, у тому числі, у зв'язку з окупацією та припиненням громадянства України.

Зважаючи на зазначене, доводи захисника про неможливість подання ОСОБА\_1 заяви про звільнення з посади судді України з об'єктивних причин, зокрема через відсутність поштового зв'язку, є необґрунтованими. На переконання Суду обвинувачена не була позбавлена можливості подати відповідну заяву засобами електронного зв'язку або безпосередньо прибути на неокуповану частину території України.

З оскаржуваного вироку вбачається, що суд першої інстанції ретельно проаналізував і з посиланням на Конституцію України, закони України «Про громадянство України», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» спростував посилання захисника

на наявність сумнівів у тому, що ОСОБА\_1 свідомо і добровільно подала документи для отримання громадянства РФ та зайняття посади судді цієї країни.

Зокрема, суд констатував, що ОСОБА\_1, продовжуючи з 21.03.2014 «правосуддя» до створення і початку діяльності на території АРК «судів РФ» та скориставшись переважним правом на заміщення посади судді в утвореному суді РФ – «Верховний Суд Республіки Крим» фактично отримала за законодавством РФ громадянство РФ як необхідну умову такої діяльності, тобто з боку РФ з 21.03.2014 за нею автоматично визнається громадянство РФ, і вона своїм правом протягом одного місяця заявити про своє бажання зберегти громадянство України не скористалася. Водночас навіть за вказаним законодавством РФ, залишаючи протягом одного місяця з 21.03.2014 можливість зберегти громадянам України на території АРК громадянство України та не розповсюджуючи на таких громадян України протягом вказаного місця передбачені законодавством РФ обмеження на заміщення державних посад як на осіб, що мають громадянство іншої країни, РФ визнавало за громадянами України, а отже, і за ОСОБА\_1 з 21.03.2014 по 21.04.2014 не тільки громадянство РФ, а й громадянство України.

Урахувавши приписи вказаних нормативно-правових актів, суд зазначив, що ОСОБА\_1 на час ухвалення вироку залишалася громадянкою України незалежно від місця її проживання, оскільки примусове автоматичне набуття нею як громадянкою України, яка проживає на тимчасово окупованій території, громадянства РФ не визнається Україною, отже, не може бути підставою для втрати нею громадянства України. Набуття ОСОБА\_1 громадянства РФ не впливає на зміст її правових відносин з Україною, за якими вона визнається лише громадянином України.

Що стосується доводів захисника про те, що законодавство України не містить чіткого визначення терміна «підривна діяльність», то аналогічні доводи були предметом аналізу колегії суддів ВС в постанові від 06.12.2021 у справі № 756/4855/17. У цьому рішенні ВС зауважив, що термін «підривна діяльність» давно застосовується в міжнародному праві та його визначення розкривається в науковій доктрині.

Зокрема, термін «підривна діяльність» вживається в Деклараціях Генеральної Асамблеї ООН про недопустимість інтервенції та втручання у внутрішні справи держав від 09.12.1981 № 36/103, про неприпустимість втручання у внутрішні справи держав, обмеження їх незалежності й суверенітету від 21.12.1965 № 2131 (XX) та інших. Ці міжнародні акти зазначені в рішенні суду першої інстанції, а їх системний аналіз дозволяє недвозначно зрозуміти сутність вказаного поняття.

У контексті положень ст. 111 КК підривною діяльністю є дії іноземних держав, іноземних організацій або їх представників, спрямовані на підрив основ національної безпеки України та завдання істотної шкоди суверенітетові, територіальній цілісності, недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України.

Беручи до уваги встановлені судами першої та апеляційної інстанцій фактичні обставини кримінального провадження, ВС робить висновок,



що застосування ст. 111 КК в цьому випадку було передбачуваним і не суперечить вимогам ст. 7 Конвенції.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.12.2022 у справі № 759/5737/17 (провадження № 51-2899км20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225763>.

### 3. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

#### 3.1. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК)

3.1.1. Стан необхідної оборони може виникнути з метою захисту від суспільно небезпечного посягання психічно хворої особи. При цьому для констатації перевищення меж необхідної оборони слід установити, що на момент вчинення захисних дій суспільно небезпечне посягання об'єктивно існувало, тобто вже розпочалося і ще не закінчилося. Право на необхідну оборону, яке виникло в засудженого з моменту нападу на нього потерпілого, тривало до падіння останнього та припинення будь-яких активних дій з його боку стосовно засудженого, тобто до моменту фактичного закінчення суспільно небезпечного посягання. Заподіяння засудженим потерпілому, який припинив посягання, тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили його смерть, свідчить не про перевищення меж необхідної оборони, а про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК

**Обставини справи:** згідно з вироком ОСОБА\_7, перебуваючи в коридорі власного будинку, у ході словесної суперечки із ОСОБА\_9 з неприязні умисно наніс останньому руками і ногами близько п'яти ударів по тулубу та голові, чим спричинив легкі тілесні ушкодження з короточасним розладом здоров'я, внаслідок яких ОСОБА\_9, утративши рівновагу, впав на підлогу. Тоді ОСОБА\_7 схопив металеву кришку, якою наніс потерпілому сім ударів у голову, чим спричинив умисні тяжкі тілесні ушкодження, від яких ОСОБА\_9 помер на місці події.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винувати і засудив ОСОБА\_7 за ч. 2 ст. 121 КК.

Апеляційний суд змінив цей вирок, дії ОСОБА\_7 перекваліфікував з ч. 2 ст. 121 КК на ст. 124 цього Кодексу.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС встановила неправильне застосування судом апеляційної інстанції закону України про кримінальну відповідальність в частині кваліфікації дій ОСОБА\_7 за ст. 124 КК.

Апеляційний суд у своєму рішенні зазначив, що отримані потерпілим ОСОБА\_9 тяжкі тілесні ушкодження виникли не в результаті нанесення обвинуваченим ОСОБА\_7 умисних тяжких тілесних ушкоджень, а стали наслідком захисту ним свого життя та здоров'я від протиправних посягань потерпілого, а тому в цьому випадку мало місце не умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, а перевищення меж необхідної самооборони, у зв'язку із чим дії ОСОБА\_7 підлягають перекваліфікації з ч. 2 ст. 121 КК на ст. 124 цього Кодексу.



Для притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 124 КК має бути встановлено і доведено, що посягання почалося, триває і потребує негайного відвернення, обвинувачений застосовує заходи для припинення такого посягання на нього, проте зазначені заходи перевищують межі необхідної оборони, тобто він заподіює шкоду, яка є надмірною. У разі, коли визначальним у поведінці особи було не відвернення нападу та захист, а бажання спричинити шкоду потерпілому (розправитися), такі дії за своїми ознаками не становлять необхідної оборони, вони набувають протиправного характеру і мають розцінюватись на загальних підставах.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що в день події до будинку ОСОБА\_7 прийшов психічно хворий потерпілий ОСОБА\_9 із пропозицією спільного вживання алкоголю. Коли господар відмовився від такої пропозиції та попросив потерпілого піти з будинку, той накинувся на обвинуваченого. Між ОСОБА\_9, який намагався душити ОСОБА\_7, кусав його за палець, та ОСОБА\_7, який відбивався, заподіюючи удари ногами та руками, відбулася бійка з нанесенням один одному тілесних ушкоджень. Надалі бійка перемістилася в коридор, де ОСОБА\_7 декілька разів рукою вдарив ОСОБА\_9, унаслідок чого той впав на підлогу і, схопивши кришку, наніс її тильною частиною удар ОСОБА\_7 у груди, проте останній відхилився та ліктем ударив ОСОБА\_9 у голову, від чого потерпілий упав біля умивальника, а засуджений вихопив кришку і зі значною силою наніс лежачому на підлозі та повернутому в іншу від нього сторону ОСОБА\_9, який вже не чинив активних дій, сім ударів у волосисту частину голови.

З огляду на встановлене суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що право на необхідну оборону, яке виникло у ОСОБА\_7 з моменту нападу на нього потерпілого, тривало до падіння останнього та припинення будь-яких активних дій з його боку стосовно засудженого, тобто до моменту фактичного закінчення суспільно небезпечного посягання, а отже ОСОБА\_7 заподіяв ОСОБА\_9 тяжкі тілесні ушкодження, які спричинили його смерть, у той час, коли в застосуванні заходів захисту явно відпала потреба.

Аналізуючи вказані обставини та ухвалюючи рішення про перекваліфікацію дій засудженого ОСОБА\_7 з ч. 2 ст. 121 на ст. 124 КК, апеляційний суд послався на власні показання обвинуваченого про те, що він діяв не з метою заподіяти тяжкі тілесні ушкодження потерпілому, а лише захищався від протиправних дій останнього. Проте вказані показання обвинуваченого не отримали належної оцінки суду апеляційної інстанції в сукупності з іншими доказами у справі.

Зокрема, суд апеляційної інстанції мав дати оцінку показанням обвинуваченого в сукупності з показаннями потерпілої і свідка про те, за яких обставин і в якому положенні вони виявили потерпілого мертвим; свідків, з яких випливає, що ОСОБА\_9 був психічно хворим, утім поведився завжди спокійно, агресії не виявляв; а також показаннями свідка про схильність ОСОБА\_7 до агресії; даними висновків судово-медичних експертиз про характер, локалізацію, ступінь тяжкості тілесних ушкоджень, виявлених у засудженого та потерпілого, причини настання смерті останнього; показаннями експерта про те, що удари по голові ОСОБА\_9 було нанесено, коли той лежав на підлозі відвернутим від ОСОБА\_7

і не вчиняв щодо останнього будь-яких активних дій, а отже стан необхідної оборони для засудженого на момент заподіяння ним потерпілому тяжких тілесних ушкоджень закінчився; даними висновку судової біологічної експертизи про виявлення на знарядді злочину слідів крові потерпілого, а не засудженого; даними протоколів огляду місця події та слідчого експерименту, проведеного зі ОСОБА\_7.

Також апеляційний суд мав оцінити, чи містять матеріали провадження дані про те, що засуджений під час нанесення потерпілому тяжких тілесних ушкоджень діяв з метою самозахисту.

Детальніше з текстом постанови ВС від 13.12.2022 у справі № 676/1214/21 (провадження № 51-2401км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107984930>.

3.1.2. Причинний зв'язок між діянням засудженого та смертю потерпілого має місце в разі, коли діяння за своїм характером є головною умовою, без якої не можливе настання наслідку, воно передує йому в часі й породжує його, отже є необхідною і визначальною причиною щодо заподіяння смерті потерпілому. Між діями засудженого і смертю потерпілого вбачається причинний зв'язок, ускладнений особливими обставинами його розвитку, де колото-різане ушкодження м'яза серця спричинило швидку й суттєву крововтрату, що зумовило гіпоксичне ураження головного мозку і призвело до коми потерпілого, який протягом тривалого часу перебував у стані нерухомості та під час лікування якого виникли інші загрозливі для життя явища у вигляді запальних захворювань серця і легень, що в результаті призвело до настання смерті. Зазначене свідчить про передчасність висновків судів першої та апеляційної інстанцій про відсутність підстав для кваліфікації дій засудженого за ч. 1 ст. 115 КК

**Обставини справи:** згідно з вироком суду ОСОБА\_1 на ґрунті неприязних відносин, що раптово виникли, колючо-ріжучим предметом наніс два удари в грудну клітину ОСОБА\_2, спричинивши йому тяжкі тілесні ушкодження за критерієм наявності небезпеки для життя в момент їх заподіяння, що потягли за собою гіпоксичне ураження головного мозку, внаслідок чого розвинувся набряк-набухання головного мозку, що спричинило смерть ОСОБА\_2.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 2 ст. 121 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник порушує питання про перекваліфікацію дій засудженого з ч. 2 ст. 121 КК на ч. 1 цієї статті, спираючись на висновок комплексної судово-медичної експертизи, наводить доводи про те, що тілесні ушкодження, спричинені ОСОБА\_2, належать до тяжких за критерієм небезпеки для життя, водночас смерть потерпілого наступила не безпосередньо від спричинених тілесних ушкоджень, а від ускладнень, установлених експертом. На думку захисника, настання смерті перебуває у непрямому причинному зв'язку з діянням засудженого, який свідчить про відсутність об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що суд першої інстанції неправильно кваліфікував дії ОСОБА\_1 за ч. 2 ст. 121 КК, оскільки його дії підлягають кваліфікації

за ч. 1 ст. 115 КК. На думку прокурора, суд не врахував, зокрема, знаряддя вчиненого злочину, кількість та локалізацію ударів, а також не надав оцінки тому факту, що обвинувачений після спричинення ножових поранень потерпілому не намагався вжити заходів задля збереження життя останнього, не надав йому допомоги, не викликав медичної допомоги, а перед цим намагався наздогнати потерпілого з наявним у руках предметом, схожим на ніж, але йому завадили це зробити, після чого він втік з місця події, що свідчить про послідовність дій ОСОБА\_1 і їх спрямованість саме на умисне вбивство потерпілого.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС встановила підстави до застосування положень пунктів 1, 2 ч. 1 ст. 438 КПК в аспекті реалізації повноважень, передбачених ст. 436 цього Кодексу, через передчасність висновків судів першої та апеляційної інстанцій про відсутність підстав для кваліфікації дій ОСОБА\_1 за ч. 1 ст. 115 КК.

Колегія суддів ККС відхиляє вказані вище доводи захисника як необґрунтовані.

Під час аналізу та встановлення причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками слід виходити з того, що причинний зв'язок як зв'язок між явищами об'єктивної дійсності у кримінальних правопорушеннях із матеріальним складом має місце лише тоді, коли діяння виступає необхідною умовою, без якої неможливе настання наслідку (*conditio sine qua non*). Суспільно небезпечному діянню має бути властива (внутрішньо і органічно притаманна за його характером) неминучість чи реальна можливість заподіяння відповідного наслідку. Діяння з урахуванням його характеру, місця, часу, обстановки, способу, знарядь та засобів вчинення кримінального правопорушення має закономірно спричиняти наслідок.

При цьому, одного лише передування діяння в часі в послідовному розвитку подій недостатньо для встановлення необхідного причинного зв'язку, адже загальновідомо, що «після цього» не завжди означає «внаслідок цього» (*post hoc non est propter hoc*). Діяння повинно породжувати наслідки як результат негативного, руйнівного впливу на об'єкт кримінально-правової охорони, коли діяння є головною і визначальною умовою настання суспільно небезпечного наслідку. Це правило відіграє вагоме значення в тих ситуаціях, коли в розвиток причинного ряду вплітаються додаткові процеси (патологічні, біологічні тощо), умови і фактори, дії інших осіб, що обумовлює наступну юридичну оцінку декількох чинників, що тією чи іншою мірою впливають на настання передбачених законом наслідків.

Необхідний причинний зв'язок відображає закономірності розвитку об'єктивного світу, де причина сама в собі містить реальну можливість настання відповідного наслідку. За таких обставин суб'єкт здатен передбачати розвиток природного перебігу подій як закономірних явищ. Вчиняючи ті або інші дії, що із закономірністю тягнуть за собою настання певних наслідків, людина здатна

їх передбачити як невідворотний чи можливий результат своїх дій, і саме тому необхідний причинний зв'язок має кримінально-правове значення, а суспільно небезпечні наслідки, заподіяні діянням особи за наявності в неї умислу чи необережності, ставляться їй у провину.

Натомість випадкові причинні зв'язки не відображають закономірностей розвитку подій, оскільки вони є наслідком випадкового перетинання причинно-наслідкових ланцюгів, де діяння містить абстрактну можливість спричинення наслідків, яка не відображає такого розвитку подій, за якого людина здатна їх передбачити. Ці зв'язки не можуть бути покладені в обґрунтування кримінальної відповідальності, оскільки обумовлюють психічне ставлення особи до наслідків у виді казусу, який не охоплюється змістом вини як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони будь-якого кримінального правопорушення.

Положення кримінального права вирізняють окремі види необхідних причинних зав'язків, серед яких – причинний зв'язок при так званому безпосередньому (прямому) заподіянні, який іноді називають безпосереднім або прямим, та опосередкований необхідний причинний зв'язок, коли заподіяння наслідків опосередковує поведінка інших осіб, природні сили чи небезпечні фактори, процеси тощо.

Повертаючись до обставин цього провадження, колегія суддів зважає на те, що за змістом висновку комплексної судово-медичної експертизи судами попередніх інстанцій встановлено, що безпосередньою причиною смерті ОСОБА\_2 стала поліорганна недостатність: двобічна застійна гнійно-флегмонозна плевропневмонія (запалення легень), міокардит (запалення м'яза серця), ендокардит (запалення зовнішньої оболонки серця), гіпоксичне ураження головного мозку як ускладнення колото-різаного пошкодження лівої половини грудної клітки, котре проникло в плевральну порожнину з ушкодженням м'яза серця. Вказані тілесні ушкодження належать до тяжких за критерієм безпеки для життя, через свої ускладнення потягли за собою настання смерті ОСОБА\_2, тобто знаходяться в непрямому причинному зв'язку з настанням смерті. Під час лікування потерпілому був встановлений діагноз: гострий інфаркт міокарду, II тип, гостра стадія, серцева недостатність, хронічна серцева недостатність. Цей стан у прямому причинному зв'язку зі смертю не перебувають, однак міг сприяти настанню смерті. Кваліфікована та спеціалізована медична допомога ОСОБА\_2 згідно із записами в медичній документації була надана своєчасно та в повному обсязі, однак смерть потерпілого настала не безпосередньо від спричинених тілесних ушкоджень, а від указаних вище ускладнень.

Допитаний у судовому засіданні експерт роз'яснив вказаний висновок експертизи і зазначив щодо визначення причинного зв'язку зі смертю ОСОБА\_2, що, якби смерть потерпілого настала протягом декількох днів після події, це був би прямий причинний зв'язок за медичними критеріями. Беручи до уваги, що смерть ОСОБА\_2 настала, у тому числі від пневмонії та інших захворювань, то має місце непрямий причинний зв'язок із настанням смерті. При тому що, з огляду на характер ушкодження і тривалий час перебування в комі під час лікування, ускладнення

виникли через особливості організму потерпілого і характер нанесених йому тілесних ушкоджень, експерт зазначив, що навіть за відсутності таких діагнозів наслідки у виді смерті потерпілого настали би.

Вирішення питання про наявність у діянні особи юридичних ознак складу кримінального правопорушення (зокрема, і необхідного причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та його наслідками) як підстави кримінальної відповідальності належить до компетенції суду

Колегія суддів ККС зауважує, що з'ясування змісту психічного ставлення винної особи до вчиненого діяння та його наслідків не може ґрунтуватися виключно на висновках судово-медичних експертів (експертиз), які містять оцінку завданих ушкоджень і заподіяних наслідків лише за медичними критеріями. Саме в такому розумінні вони мають отримувати юридичну оцінку в сукупності з іншими доказами стосовно вирішення питання про доведеність винуватості засудженого у вчиненні інкримінованого злочину.

Отже, зміст висновку експерта про наявність непрямого причинного зв'язку між заподіяними потерпілому тілесними ушкодженнями та настанням його смерті не віддзеркалює своїм змістом всіх належних юридичних аспектів установлення ознак об'єктивної сторони інкримінованого кримінального правопорушення і не є безумовною підставою для кваліфікації дій засудженого, оскільки в контексті встановлення необхідного причинного зв'язку як ознаки об'єктивної сторони діяння, спрямованого проти життя і здоров'я, суд має за кримінально-правовими критеріями здійснити юридичну оцінку висновку експерта у поєднанні з іншими дослідженими доказами.

Спростовуючи твердження сторони захисту щодо відсутності необхідного причинного зв'язку між смертю ОСОБА\_2 та завданими йому ОСОБА\_1 тілесними ушкодженнями, суд першої інстанції обґрунтовано врахував надані експертом роз'яснення та дійшов фактичного висновку, що виявлені у ОСОБА\_2 тілесні ушкодження з необхідністю (закономірно) потягли за собою смерть останнього, отже, є причиною її заподіяння.

Смерть викликана двобічною застійною гнійно-флегмонозною плевропневмонією (запаленням легень), міокардитом (запаленням м'яза серця), ендокардитом (запаленням зовнішньої оболонки серця), гіпоксичним ураженням головного мозку, які є похідними від колото-різаного пошкодження лівої половини грудної клітки, яке проникло в плевральну порожнину з ушкодженням м'яза серця.

Суд правильно виходив із того, що така ознака об'єктивної сторони, як причинний зв'язок між діянням засудженого та смертю потерпілого в цьому провадженні має місце, оскільки діяння ОСОБА\_1 за своїм характером є головною умовою, без якої неможливе настання наслідку, воно передує в часі й породжує його, отже є необхідною і визначальною стосовно заподіяння смерті ОСОБА\_2. Між діями ОСОБА\_1 і смертю потерпілого є необхідний причинний зв'язок, ускладнений особливими обставинами його розвитку, де колото-різане ушкодження м'яза серця спричинило швидку і суттєву крововтрату, що обумовило гіпоксичне ураження головного мозку і призвело до коми потерпілого, який тривалий час перебував



у стані нерухомості і під час лікування якого виникли інші загрозові для життя явища у виді двобічної застійної гнійно-флегмонозною плевропневмонії (запалення легень), міокардиту (запалення м'яза серця), ендокардиту (запалення зовнішньої оболонки серця), що в підсумку призвело до настання смерті.

Діяння ОСОБА\_1 є причиною заподіяння смерті, оскільки застосування колючо-ріжучого предмета як знаряддя вчинення кримінального правопорушення і поранення серцевого м'яза створило реальну небезпеку заподіяння наслідків, які втілилися в об'єктивну дійсність з урахуванням супутніх обставин, і за характером діяння, заподіяна потерпілому смерть є закономірним наслідком розвитку причинного зв'язку.

Викладені у касаційній скарзі прокурора доводи колегія суддів ККС вважає обґрунтованими.

Вирішуючи питання про кваліфікацію дій засудженого, суд першої інстанції небезпідставно послався на сталу судову практику, уособленням якої є рекомендації, викладені в постанові Пленуму ВСУ від 07.02.2003 № 2, згідно з п. 22 якої для відмежування умисного вбивства від умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, суди повинні ретельно досліджувати докази, що мають значення для з'ясування змісту і спрямованості умислу винного. Питання про умисел необхідно вирішувати виходячи із сукупності всіх обставин вчиненого діяння, зокрема враховуючи спосіб, знаряддя злочину, кількість, характер і локалізацію поранень та інших тілесних ушкоджень, причини припинення злочинних дій, поведінку винного і потерпілого, що передувала події, їх стосунки. Визначальним при цьому є суб'єктивне ставлення винного до наслідків своїх дій: при умисному вбивстві настання смерті охоплюється умислом винного, а в разі заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, ставлення винного до її настання характеризується необережністю.

Натомість належного кримінально-правового аналізу суб'єктивної сторони вчиненого ОСОБА\_1 діяння за вказаними вище критеріями суд не здійснив. Так, поза увагою суду залишилося те, що в матеріалах провадження відсутні докази того, що засуджений вчиняв цілеспрямовані дії поза власною волею, втратив суб'єктивний контроль за своєю поведінкою, не усвідомлював змісту вчинених дій чи не бажав їх здійснити. Встановлені судом обставини не містять відомостей про те, що засуджений не усвідомлював розвитку причинного зв'язку між спричиненим його діянням пораненням серця і заподіяною смертю.

У аспекті встановлення підстави кримінальної відповідальності, юридичної оцінки суб'єктивного ставлення до вчиненого, суд мав враховувати, що за ступенем конкретизації у свідомості суб'єкта передбачення можливості настання суспільно небезпечних наслідків виокремлюють визначений (пов'язаний із передбаченням конкретного наслідку) і невизначений (альтернативний) умисли, коли свідомістю винного охоплюється можливість настання двох або більше альтернативних наслідків. При невизначеному умислі, різновидом якого є альтернативний, кваліфікація здійснюється залежно від тих наслідків, які були фактично заподіяні,



оскільки винний передбачав настання будь-якого з них і бажав або свідомо припускав їх настання.

За наявності умислу на заподіяння смерті проміжок часу до її настання, потенційна можливість врятувати потерпілому життя за умови втручання інших осіб із наданням відповідної допомоги, намагання медичних працівників відвернути настання наслідків у виді смерті на кваліфікацію дій винуватого не впливають.

При неправильному уявленні особи про дійсний розвиток причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками кримінальне право не вимагає, щоб особа усвідомлювала причинний зв'язок у всіх деталях і особливостях. Потрібно тільки, щоб особа усвідомлювала розвиток причинного зв'язку в загальних рисах, і помилка в деталях не має впливу на кримінальну відповідальність.

Оскаржене рішення суду апеляційної інстанції не містять обґрунтування того, чому саме усвідомлене використання такого способу вчинення злочину, як фізичне насильство, поєднане з вибіркоvim застосуванням предмета, яким завдано колото-різане поранення і ушкодження серця, в цьому провадженні не пов'язане з усвідомленням засудженим суспільної небезпечності своїх дій (їх здатності заподіяти смерть у конкретному випадку) та передбаченням відповідних наслідків для життя потерпілого, бажанням або свідомим припущенням заподіяної смерті. Отже оскаржена ухвала не містить належного спростування доводів апеляційної скарги прокурора.

У контексті встановлених судом обставин щодо локалізації, механізму і способу завданих травматичних впливів і заподіяних наслідків, колегія суддів відхиляє доводи сторони захисту про те, що колото-різані ушкодження заподіяні внаслідок хаотичних ударів, позбавлених певної спрямованості, оскільки суди попередніх інстанцій установили, що ОСОБА\_1 умисно, з прикладанням сили завдав удару колючо-ріжучим предметом в ліву частину грудної клітки ОСОБА\_2, заподіявши проникаюче колото-різане поранення з пошкодженням лівого шлуночка серця.

За ч. 2 ст. 121 КК кваліфікуються дії винуватого, якщо до наслідку у вигляді смерті потерпілого встановлено необережну вину у виді злочинної самовпевненості чи злочинної недбалості. Тобто із суб'єктивної сторони умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, характеризується «змішаною» виною, тобто неоднаковим психічним ставленням особи у формі умислу та необережності до різних об'єктивних ознак одного й того самого кримінального правопорушення, де щодо діяння (тяжкого тілесного ушкодження) має місце прямий чи непрямий умисел, а щодо наслідку у виді смерті потерпілого – злочинна самовпевненість чи злочинна недбалість.

З урахуванням установлених судом фактичних обставин оскаржені судові рішення не містять обґрунтування такого психічного ставлення засудженого до наслідків, спричинених його діями, за якого він не передбачав можливості настання суспільно небезпечних наслідків (ч. 3 ст. 25 КК) чи мав обґрунтований розрахунок на їх відвернення (ч. 2 ст. 25 КК) під час вчинення інкримінованих дій.

Водночас передбачення реальної можливості настання суспільно небезпечних наслідків своїх дій, виключає психічне ставлення до вчиненого у формі злочинної недбалості в аспекті положень ч. 3 ст. 25 КК.

З огляду на викладене вище, завдання колючо-ріжучих ушкоджень та пошкодження серцевого м'яза за встановлених судом обставин свідчить про передчасність висновків про відсутність підстав для кваліфікації дій засудженого за ч. 1 ст. 115 КК

Детальніше з текстом постанови ВС від 07.12.2022 у справі № 295/4942/20 (провадження № 51-2349км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834073>.

### 4. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

#### 4.1. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК)

4.1.1. Місцем вчинення злочину, передбаченого ст. 286 КК, є конкретна ділянка дороги, на якій сталася ДТП. Умовна прив'язка цього місця на дорозі до певної адреси будинку, який розташований поруч, не змінює самого місця вчинення злочину, якщо така прив'язка здійснена в різних процесуальних документах щодо різних будинків, які розташовані біля місця ДТП

**Обставини справи:** ОСОБА\_1 обвинувачувався у тому, що він, грубо порушуючи вимоги пунктів 1.5, 2.3 (б), (д) ПДР, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, не впоралася з керуванням транспортним засобом та без нагальної потреби, не пов'язаної із забезпеченням безпеки дорожнього руху, порушивши вимоги п. 10.1 та п. 12.1 ПДР, виїхала на зустрічну смугу руху, де навпроти будинку № 123 «А» по вул. Челюскінців в смт Добровеличківка допустила наїзд на пішохода ОСОБА\_3, яка перебувала на краю проїзної частини. У результаті ДТП пішохід ОСОБА\_3 отримала тілесні ушкодження, які в сукупності належать до тяжких і перебувають у причинному зв'язку із настанням смерті потерпілої.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою та засудив ОСОБА\_1 за ч. 2 ст. 286 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник, серед іншого, вказує, що встановлене у протоколі огляду місця події місце вчинення ДТП не відповідає місцю, вказаному у обвинувальному акті, що, на її думку, є істотним порушенням вимог КПК.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає вказані доводи захисника необґрунтованими.

Місцем вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК, є конкретна ділянка дороги, на якій сталася ДТП, що призвела до наслідків у вигляді смерті потерпілого або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження. При цьому умовна прив'язка цього місця на дорозі до певної адреси будинку, який розташований поруч, не змінює самого місця вчинення злочину, якщо така прив'язка здійснена у різних процесуальних документах відносно різних будинків, які розташовані біля місця ДТП.

В обвинувальному акті місцем вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК, зазначено вул. Челюскінців в смт Добровеличківка навпроти будинку № 123 «А». У протоколі огляду місця дорожньо-транспортної пригоди зазначено місце ДТП навпроти будинку № 84 по вул. Челюскінців в смт Добровеличківка.

Вказані будинки знаходяться навпроти один одного по різні боки вказаної вулиці, тому місце ДТП, вказане в протоколі огляду місця події та в обвинувальному акті є однаковим, а різними є лише прив'язки цього місця до різних адрес.

Детальніше з текстом постанови ВС від 07.12.2022 у справі № 387/987/20 (провадження № 51-2534км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805127>.

4.1.2. Якщо в результаті порушення водієм ПДР сталася ДТП, унаслідок якої потерпілому спричинено середньої тяжкості тілесне ушкодження, а також пошкоджено автомобілі, що стало підставою для відкриття кримінального провадження за ч. 1 ст. 286 КК, розгляду обвинувального акта і закриття постановою місцевого суду провадження у справі про адміністративне правопорушення щодо обвинуваченого за ст. 124 КУпАП (порушення Правил дорожнього руху України, що спричинило пошкодження транспортних засобів), то це не вважається порушенням принципу *non bis in idem*, оскільки кримінальне провадження стосується саме наслідків у вигляді спричинення середньої тяжкості тілесних ушкоджень, що не передбачені у ст. 124 КУпАП

**Обставини справи:** ОСОБА\_8 обвинувачувалася у тому, що він, керуючи автомобілем, в якому знаходилися пасажирів ОСОБА\_10 та ОСОБА\_11, порушила вимоги ПДР, перед виконанням обгону, не переконалася у безпечності виконання вказаного маневру, а також у тому, чи водій автомобіля ОСОБА\_9, яка рухалася перед нею у тій самій смузі руху, не подала сигналу про намір повороту ліворуч, усвідомлюючи, що на вказаній ділянці дороги наявні дві смуги для руху в одному напрямку, перетнула суцільну лінію горизонтальної розмітки, що поділяє транспортні потоки протилежних напрямків, та, намагаючись таким чином виконати обгін автомобіля під керуванням ОСОБА\_9, яка, в той час, здійснювала маневр розвороту із увімкненим сигналом про намір повороту ліворуч, внаслідок чого допустила зіткнення передньою правою частиною свого автомобіля із передньою лівою частиною автомобіля під керуванням ОСОБА\_9. В результаті ДТП пасажирів автомобіля ОСОБА\_10 спричинено тілесні ушкодження середньої тяжкості.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою і засудив ОСОБА\_8 ч. 1 ст. 286 КК та частково задовольнив цивільний позов ОСОБА\_9.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі сторона захисту вказує на безпідставне притягнення ОСОБА\_8 до кримінальної відповідальності, оскільки постановою місцевого суду за ст. 124 КУпАП щодо неї закрито провадження. На думку сторони захисту, відповідно до практики ЄСПЛ інкриміноване ОСОБА\_8 адміністративне правопорушення прирівнюється до кримінального. За ст. 124 КУпАП справу

закрито. Тому притягнення до відповідальності за ч. 1 ст. 286 КК, за одних і тих же обставин – незаконне.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС не констатувала порушення вимог кримінального законодавства в частині засудження ОСОБА\_8 за ч. 1 ст. 286 КК.

КК передбачена відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило потерпілому середньої тяжкості або тяжке тілесне ушкодження, спричинило смерть однієї або кількох осіб (ст. 286 КК). КУпАП передбачена відповідальність за порушення ПДР, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць тощо (ст. 124 КУпАП).

Суди попередніх інстанцій встановили, що через порушення ПДР водієм ОСОБА\_8 сталася ДТП, в результаті якої пасажиру ОСОБА\_10 спричинено середньої тяжкості тілесне ушкодження, а також пошкоджені автомобілі.

У зв'язку з розглядом обвинувального акта за ч. 1 ст. 286 КК, постановою місцевого суду провадження у справі про адміністративне правопорушення щодо ОСОБА\_8 за ст. 124 КУпАП було закрито.

Відповідно до висновку ККС (провадження № 51-2978км18) при вирішенні питання, чи є порушення принципу «*non bis in idem*», тобто, бути притягненим двічі до юридичної відповідальності, зокрема, за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП та за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК слід мати на увазі, що кримінальне провадження стосується саме наслідків у виді спричинення середньої тяжкості тілесних ушкоджень, що не передбачає норма ст. 124 КУпАП, а тому відсутнє порушення ст. 4 Протоколу 7 до Конвенції.

Детальніше з текстом постанови ВС від 08.12.2022 у справі № 686/11795/17 (провадження № 51-1951км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938401>.

### 5. Кримінальні правопорушення проти моральності

#### 5.1. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК)

5.1.1. Наруга як суспільно небезпечне діяння, передбачене ст. 297 КК, – це вияв неповаги до пам'яті покійного, глум над трупом, який може проявлятися, окрім іншого, у розчленуванні чи знищенні тіла (останків, праху) померлого.

Знищення обвинуваченими трупа шляхом підпалу свідчить про їхнє байдуже ставлення до права людини на поховання її тіла, усвідомлення ними того, що своїми діями вони зневажають пам'ять про померлу особу, виявляють зневагу до суспільних та релігійних принципів і традицій у ритуальній сфері

**Обставини справи:** згідно з вироком ОСОБА\_2 у ранковий час в ліжку спальної кімнати, розташованій в приміщенні дитячого будинку сімейного типу, виявила померлою свою малолітню вихованку ОСОБА\_4, про що по телефону повідомила свого чоловіка ОСОБА\_3, який перебував на роботі. ОСОБА\_2

та ОСОБА\_3, усвідомлюючи необхідність повідомити про смерть малолітньої ОСОБА\_4, а також розуміючи, що повідомлення зазначеного факту може бути розцінене органами опіки і піклування як неналежне виконання батьками-вихователями обов'язків щодо виховання, розвитку та утримання дітей, вирішили приховати факт її смерті. ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 за відсутності інших дітей та очевидців помістили тіло малолітньої померлої ОСОБА\_4 у два побутові поліетиленові пакети та перенесли в салон автомобіля, на якому приїхали до лісосмуги. Зупинивши автомобіль на узбіччі дороги, ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 помістили тіло померлої малолітньої ОСОБА\_4 в заздалегідь заготовлений металевий короб, та за допомогою бензину й зібраних дров спалювали труп на території лісосмуги з 18:30 по 21:00. Після обгорання тіла ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 помістили прах та дрібні останки до поліпропіленового мішка, а інші останки до побутового поліетиленового пакету, та того ж дня приблизно поблизу двох водойм ОСОБА\_3 висипав прах та останки трупу на березі в одну з водойм, а металевий короб в іншу, після чого повернулися до свого місця проживання.

У подальшому ОСОБА\_3 підшукав фрагмент шлакоблоку, який за допомогою проволочки примотав до поліетиленового пакету з останками малолітньої померлої, приїхав на безлюдний берег водойми, та затопив зазначені останки на дні даної водойми.

Окрім того, ОСОБА\_2 повідомила завідомо неправдиву інформацію слідчому про зникнення ОСОБА\_4, що стало підставою внесення слідчим відомості до ЄРДР про вчинення злочину, передбаченого п. 2 ч. 2 ст. 115 КК. Також ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 надали завідомо неправдиві показання слідчому про обставини вчинення цього кримінального правопорушення.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою та засудив ОСОБА\_2 за ч. 3 ст. 297, ч. 2 ст. 383, ч. 2 ст. 384 КК, а ОСОБА\_3 за ч. 3 ст. 297, ч. 2 ст. 384 КК.

Апеляційний суд скасував вирок місцевого суду у частині обвинувачення ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 384 КК, а кримінальне провадження в цій частині закрити на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку зі встановленням відсутності в діянні складу кримінального правопорушення. Виключено з мотивувальної частини вироку посилання суду як на докази винуватості ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 на протокол допиту як потерпілої ОСОБА\_2, пояснення ОСОБА\_2, протокол допиту як свідка ОСОБА\_3, пояснення ОСОБА\_3 та оптичний диск із відеозаписом пояснень. Постановлено вважати ОСОБА\_2 засудженою за ч. 3 ст. 297, ч. 2 ст. 383 КК, а ОСОБА\_3 – засудженим за ч. 3 ст. 297 КК. Змінено вирок і в частині вирішення цивільного позову. В іншій частині вирок місцевого суду залишено без зміни.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів першої та апеляційної інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає необґрунтованими доводи у касаційних скаргах захисників, що у діях ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 відсутній склад злочину, передбачений ч. 3 ст. 297 КК, оскільки спалення тіла, приховування



від органів держави, нехтування моральними засадами суспільства в частині поваги до померлих не утворює складу цього кримінального правопорушення.

З об'єктивної сторони кримінальне правопорушення, передбачене ст. 297 КК, характеризується діями, які полягають у нарузі над трупом, а саме блюзнірстві, вчиненні аморальних, опоганюваних дій з тілом людини після її смерті. З суб'єктивної сторони кримінальне правопорушення характеризується прямим умислом. При цьому мотиви таких дій можуть бути різними (помста, корисливий мотив тощо) та не впливають на кваліфікацію, за виключенням наруги із хуліганських спонукань. Труп – це тіло померлого чи його окремі частини, незалежно від проміжку часу, який минув з дня його смерті. Як визначено ст. 2 Закону України «Про поховання та похоронну справу», наруга над тілом (останками, прахом) померлого – вчинення непристойних умисних дій над тілом (останками, прахом) померлого, самовільне знімання одягу з тіла (останків, праху) померлого, переміщення в інше місце або розчленування чи знищення тіла (останків, праху) померлого, здійснення акту некрофілії, використання частин похованого тіла з ритуальними чи іншими, не передбаченими чинним законодавством цілями, або вчинення інших дій, що мали на меті зневажити родинну чи суспільну пам'ять про померлого, продемонструвати негативне ставлення до померлого, завдати образи рідним та близьким померлого, виявити зневагу до суспільних, релігійних принципів та традицій в цій сфері.

Тобто наруга – це вияв неповаги до пам'яті покійного, глум над трупом, який може проявлятися, окрім іншого, у розчленуванні чи знищенні тіла (останків, праху) померлого.

Ураховуючи фактичні обставини, викладені у вироку, ОСОБА\_2 та ОСОБА\_3 не могли не усвідомлювати, що своїми діями зневажають пам'ять про померлу ОСОБА\_4, виявляють зневагу до суспільних та релігійних принципів і традицій у ритуальній сфері, оскільки, знищуючи труп, демонструють байдужість до права людини на поховання її тіла.

Детальніше з текстом постанови ВС від 01.12.2022 у справі № 216/4652/17 (провадження № 51-1930км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107706697>.

### **6. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)**

#### **6.1. Дезертирство (ст. 408 КК)**

6.1.1. Дезертирство (ст. 408 КК) та самовільне залишення військової служби або місця служби (ст. 407 КК) є суміжними складами кримінальних правопорушень, які розмежовуються, зокрема, за ознаками суб'єктивної сторони. Обов'язковою ознакою дезертирства є мета ухилитися від військової служби не тимчасово, а назавжди. Водночас військовослужбовець може заявляти про свій намір ухилитися від військової служби взагалі або ухилитися від неї протягом невизначеного часу (наприклад, доки його не затримать). Фактичний строк відсутності військовослужбовця в місці служби при дезертирстві може

не перевищувати однієї доби, що має значення виключно для призначення покарання

**Обставини справи:** ОСОБА\_1 обвинувачувався, зокрема, у тому, що він, зокрема, будучи військовослужбовцем, перебуваючи на посаді патрульного прикордонної служби, якому ввірено для службового користування зброю, отримавши наказ на охорону державного кордону України та перебуваючи в прикордонному наряді, самовільно залишив місце несення служби зі зброєю та 60 набоями 5,45 мм до нього, без поважних причин та без відповідного дозволу.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд кваліфікував вказані дії ОСОБА\_1 за ч. 3 ст. 408 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що в діях засудженого, можуть вбачатися ознаки адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-11 КУпАП, подія кримінального правопорушення в частині обвинувачення за ч. 3 ст. 408 КК не конкретизована, не зазначено форми вини, мотиву і мети вчинення злочину, констатовано час залишення місця служби, не вказано час, який він перебував за межами військової служби. На думку захисника, в ОСОБА\_1 не було прямого умислу та мети ухилитися від військової служби. ОСОБА\_1 самовільно перебував за межами частини менше чотирьох годин, не вчиняв інших дій, які б підтверджували факт дезертирства, і матеріали провадження не містять доказів доведеності вчинення злочину за ч. 3 ст. 408 КК.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** на думку колеги суддів ККС судом першої інстанції правильно встановлено об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 408 КК.

З об'єктивної сторони дезертирство полягає у діях або бездіяльності, які мають дві форми: 1) самовільне залишення військової частини або місця служби; 2) нез'явлення на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу. У першій формі дезертирство є закінченим злочином з моменту, коли суб'єкт фактично залишив розташування військової частини (місця служби), а у другій – коли він не з'явився в частину (до місця служби) в установленій строк.

Фактичний термін відсутності військовослужбовця в місці служби при дезертирстві може не перевищувати навіть і однієї доби, але це має значення лише для призначення покарання.

Від злочину, передбаченого ст. 407 КК, злочин, передбачений ст. 408 КК, відрізняється в основному за своєю суб'єктивною стороною. Обов'язковою ознакою дезертирства є мета: військовослужбовець має намір ухилитися від військової служби протягом не трьох діб, місяця, двох місяців тощо, тобто не тимчасово, а ухилитися від військової служби взагалі, назавжди. При цьому військовослужбовець може заявляти про свій намір ухилитися від військової служби взагалі або ухилитися від неї протягом невизначеного часу (наприклад, доки його не затримав).

Для наявності складу дезертирства не має значення, в який момент в особи виник намір ухилитися від служби – безпосередньо в момент самовільного залишення частини або вже в період незаконного перебування за її межами. Коли військовослужбовець після самовільного залишення частини приймає рішення ухилитися від військової служби, його дії слід кваліфікувати як дезертирство, оскільки будь-яке за способом самовільне залишення частини може виступати і способом дезертирства, а отже, поглинається останнім і не утворює множинності злочинів.

Висновки суду першої інстанції про наявність у діях ОСОБА\_1 складу кримінального правопорушення за ч. 3 ст. 408 КК, а саме дезертирства, тобто самовільного залишення місця служби з метою ухилитися від військової служби із зброєю, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, ґрунтуються на об'єктивно з'ясованих обставинах, які підтверджені доказами, безпосередньо дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до ст. 94 КПК.

Детальніше з текстом постанови ВС від 01.12.2022 у справі № 297/2178/21 (провадження № 51-1204км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834089>.

## РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

### 1. Інші учасники кримінального провадження

#### 1.1. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт

1.1.1. Кримінальним процесуальним законом не встановлено вичерпного переліку осіб – суб'єктів права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про арешт майна. Зокрема, в абз. 7 ч. 7 ст. 173 КПК передбачено, що, крім підозрюваного, обвинуваченого, право оскаржити судові рішення щодо арешту майна має і третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт. КПК не вимагає наявності у третьої особи обов'язкової реєстрації права власності на арештоване майно, оскільки така особа може бути власником інших майнових прав, що у подальшому можуть бути трансформовані у право власності

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** слідчий суддя місцевого суду задовольнив клопотання прокурора про накладення арешту на нерухоме майно в рамках кримінального провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 364-1 КК, та наклав арешт на земельну ділянку з розташованими на ній недобудованими об'єктами нерухомості. Накладено арешт на земельну ділянку площею 40 024 кв. м, з розташованими на ній недобудованими об'єктами нерухомості у кількості 14 будівель. Постановлено заборонити на час досудового розслідування відчужувати, розпоряджатись та користуватись вказаним майном будь-яким особам.

Не погоджуючись із зазначеною ухвалою слідчого судді, представник в інтересах ОСОБА\_6 оскаржив її в апеляційному порядку.

Апеляційний суд повернув цю скаргу на підставі п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК як таку, що подана особою, яка не має права подавати апеляційну скаргу.

У касаційній скарзі ОСОБА\_6 вказує, що відповідно до попереднього договору, договору про заміну первісного зобов'язання за попереднім договором, а також договору купівлі-продажу майнових прав на нежитлову будівлю, які укладені між ним та ТОВ, він є власником майнових прав на один із об'єктів, який арештований на підставі ухвали слідчого судді. З огляду на викладене вважає, що у цьому провадженні він є особою, статус якої визначений положеннями ст. 64-2 КПК, а саме третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає, що ухвала слідчого судді місцевого суду стосується інтересів ОСОБА\_6, а тому він є особою, яка має право подати апеляційну скаргу на це судові рішення. Водночас колегія суддів ККС не погодилася з твердженнями у касаційній скарзі ОСОБА\_6 про те, що він є особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт майна, оскільки він не набув права власності на таке майно.

З огляду на положення ст. 55 Конституції України, статей 7, 24 КПК право на оскарження процесуальних рішень є однією з найважливіших гарантій захисту

особою своїх прав і свобод від їх порушень з боку державних органів, у тому числі й судів. Право на оскарження дій (процесуальних рішень) або бездіяльності не тільки дозволяє забезпечити належний захист власних інтересів, а й сприяє виявленню та усуненню порушень і помилок при здійсненні кримінального провадження.

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про арешт майна підлягає апеляційному оскарженню, а в п. 10 ст. 393 КПК вказано, що апеляційну скаргу мають право подати й інші особи у випадках, передбачених КПК.

При цьому кримінальним процесуальним законом не встановлено вичерпного переліку осіб – суб'єктів права на апеляційне оскарження цієї ухвали, зокрема, в абзаці 7 ч. 7 ст. 173 КПК передбачається, що крім підозрюваного, обвинуваченого право оскаржити судові рішення щодо арешту майна мають і треті особи. Одним із учасників кримінального провадження є третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт (пункти 25, 26 ч. 1 ст. 3 КПК). У ст. 64-2 КПК визначається зміст і процесуальний статус третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, якою може бути будь-яка фізична або юридична особа.

Як зазначено у мотивувальній частині ухвали судді апеляційного суду, що оскаржується, земельна ділянка, на яку накладено арешт, на підставі договору про поновлення договору оренди земельної ділянки, укладеного між міською радою та ТОВ, перебуває в оренді останнього з цільовим призначенням для будівництва та обслуговування об'єктів рекреаційного призначення, від використання – для реконструкції, експлуатації та обслуговування бази відпочинку. У своїй ухвалі суддя апеляційного суду зазначив, що у матеріалах провадження відсутні дані щодо реєстрації права власності на недобудовані об'єкти нерухомості. Крім того, ОСОБА\_6 вказував про те, що є інвестором одного з реконструйованих будинків та на підставі попереднього договору, який укладений з ТОВ, йому належать майнові права, що можуть бути трансформовані у право власності на об'єкт незавершеного будівництва.

Суддя апеляційного суду констатував, що ОСОБА\_6 не набув права власності на зазначений будинок, а також не має будь-яких прав на земельну ділянку чи розташованими на ній недобудовами, тобто не є власником арештованого майна. При цьому в ухвалі суддя апеляційного суду зауважив, що попередній договір, на який посилається ОСОБА\_6, не підтверджує перехід до нього права власності, а лише створює для сторін зобов'язання укласти протягом узгодженого терміну певний тип цивільно-правового договору на заздалегідь узгоджених умовах.

З огляду на викладене, повертаючи апеляційну скаргу захисника в інтересах ОСОБА\_6, суддя апеляційного суду у своїй ухвалі дійшов висновку про відсутність у нього права на оскарження ухвали слідчого судді про накладення арешту на майно.

Однак, як вбачається зі змісту апеляційної скарги, представник зазначав про те, що ухвалою слідчого судді, що оскаржується, вирішено питання про арешт



майна, на частину якого в його підзахисного ОСОБА\_6 є майнові права. На підтвердження своїх доводів до апеляційної скарги ним було додано копію попереднього договору, відповідно до якого ОСОБА\_6 зобов'язався сплатити ТОВ грошові кошти для виконання цього договору, предметом якого є об'єкт будівництва на земельній ділянці. При цьому до касаційної скарги ОСОБА\_6 також долучено копію договору про заміну первісного зобов'язання за попереднім договором, а також копію договору купівлі-продажу майнових прав на нежитлову будівлю, відповідно до яких ОСОБА\_6 сплачено ТОВ 4 377 757,80 грн відповідно до умов попереднього договору.

Крім того, з доданих до касаційної скарги документів вбачається, що у подальшому, ОСОБА\_6 звернувся до ТОВ із запитом щодо проведення державної реєстрації за ним права власності об'єкту інвестування, як об'єкту незавершеного будівництва, оскільки виконав всі умови договору. Однак ОСОБА\_6 отримав відповідь про неможливість відповідної реєстрації через накладення арешту на земельну ділянку та об'єкти незавершеного будівництва, що на ній розташовані.

Детальніше з текстом постанови ВС від 22.12.2022 у справі № 756/19482/21 (провадження № 51-2957км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225832>.

## 2. Докази і доказування

### 2.1. Показання

2.1.1. КПК не передбачає обов'язку суду дослівно викладати у вирок показання свідків. Таке джерело доказів суд відображає в тому обсязі, який необхідний для встановлення істини у кримінальному провадженні. Якщо зі змісту технічних записів судових засідань випливає, що показання свідків викладено у вирок з достатньою повнотою, без зайвої деталізації, відображено сутнісну (змістовну) складову показань, що має значення для встановлення судом обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні за приписами ст. 91 КПК, то це свідчить про відсутність порушень вимог кримінального процесуального законодавства

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 3 ст. 368 КК.

Згідно з цим вирокі ОСОБА\_1 як службова особа, яка займає відповідальне становище, у своєму робочому кабінеті міськрайонного суду, діючи з прямим умислом та корисливим мотивом, отримала від ОСОБА\_2 для себе неправомірну вигоду в розмірі 1 000 євро за прийняття нею з використанням наданої їй влади постанови про роз'яснення постанови міськрайонного суду щодо повернення вилучених 13 500 л дизельного палива на користь ТОВ «Інлекс Груп» (далі – ТОВ), в інтересах якого діяла ОСОБА\_1.

АП ВАКС залишила без зміни цей вирок.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає безпідставними доводи сторони захисту про те, що показання свідків ОСОБА\_2, ОСОБА\_3

та ОСОБА\_4, зазначені у вироку, не відповідають показанням, які вони надавали в судовому засіданні.

Як убачається з матеріалів провадження, висновок про доведеність винуватості ОСОБА\_1 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, суд першої інстанції обґрунтував, зокрема, показаннями, наданими в суді свідками ОСОБА\_2, ОСОБА\_3, ОСОБА\_4, ОСОБА\_5, ОСОБА\_6.

Зміст технічних записів судових засідань свідчить про те, що показання вказаних свідків викладено в оскарженому судовому рішенні з достатньою повнотою, без зайвої деталізації, відображено сутнісну (змістовну) складову показань, що має значення для встановлення судом обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні за приписами ст. 91 КПК.

Водночас положеннями КПК не передбачено обов'язку суду дослівно викладати показання свідків, таке джерело доказів відображається судом у тому обсязі, який необхідний для встановлення істини у кримінальному провадженні, що і було зроблено в цьому випадку.

Детальніше з текстом постанови ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>.

### **3. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу**

#### **3.1. Цивільний позов у кримінальному провадженні**

3.1.1. У разі смерті цивільного позивача у кримінальному провадженні право на відшкодування моральної шкоди за правонаступництвом не допускається (ст. 1230 ЦК). У такому випадку суд повинен закрити провадження в частині цивільного позову потерпілого, який помер

**Обставини справи:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за ч. 2 ст. 286 КК. Частково задовольнив цивільні позови потерпілих ОСОБА\_8 та ОСОБА\_9, стягнувши з АТ на користь ОСОБА\_8 та ОСОБА\_9 в рахунок відшкодування завданої моральної шкоди по 44 676 грн кожному.

У касаційній скарзі представник цивільного відповідача АТ звертає увагу, серед іншого, що під час перегляду вироку місцевого суду було встановлено факт смерті ОСОБА\_9, з огляду на що провадження в частині його цивільного позову підлягало закриттю.

**Позиція ККС:** скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині вирішення цивільного позову потерпілого ОСОБА\_9, а провадження в цій частині закрито.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС встановила, що апеляційний суд не надав належної правової оцінки факту смерті позивача ОСОБА\_9.

Встановивши, що під час апеляційного розгляду позивач ОСОБА\_9 помер, а відповідно до ст. 1230 ЦК право на відшкодування моральної шкоди за правонаступництвом у цьому випадку не допускається, апеляційний суд повинен був закрити провадження в частині цивільного позову вказаного потерпілого, однак цього не зробив, чим допустив порушення норм процесуального права.

В той же час, у зв'язку зі смертю ОСОБА\_9 змінилося коло осіб, яким підлягала страхова виплата, і потерпіла ОСОБА\_8 відповідно до ст. 27.3 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» має право на весь розмір загального страхового відшкодування, тобто на 44 676 грн, які на її користь фактично стягнуто судом першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови ВС від 06.12.2022 у справі № 155/98/19 (провадження № 51-572км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107904807>.

### 4. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду

#### 4.1. Затримання уповноваженою службовою особою

4.1.1. КПК не передбачає обов'язку слідчого відображати у протоколі затримання інформацію щодо повідомлення уповноваженого органу про затримання особи, а також зупиняти затримання особи та її особистий обшук до прибуття призначеного захисника.

Відмінність між часом фактичного затримання особи та часом затримання особи, зазначеним у протоколі цієї слідчої дії, не впливає на допустимість доказів і може бути підставою для уточнення судом строку покарання. Помилка в часі затримання особи, допущена у протоколі цієї слідчої дії, не впливає на доведеність винуватості особи у вчиненні інкримінованих їй злочинів

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за ч. 2 ст. 187 КК

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник, зокрема, вказує, що протокол затримання ОСОБА\_7 складений з порушенням КПК, оскільки містить час затримання підзахисного, який відрізняється від фактичного. Також під час цієї слідчої дії, було порушено право на захист останнього, оскільки йому не було забезпечено захисника в момент затримання. Крім цього, протокол не містить інформації про негайне повідомлення уповноваженого органу про надання безоплатної правової допомоги відповідно до вимог ч. 4 ст. 213 КПК.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнала безпідставними доводи захисника в касаційній скарзі про те, що протокол затримання ОСОБА\_7 складений із порушенням КПК, оскільки під час цієї слідчої дії було порушено право на захист останнього.

Так, спростовуючи доводи захисту в цій частині, суди попередніх інстанцій установили, що згідно з протоколом затримання ОСОБА\_7 від 31.05.2017 останній був затриманий о 06:50. Разом з тим правильним є час затримання 04:58, що підтверджено відеозаписом із боді-камер працівників поліції. Колегія суддів ККС погоджується з висновками судів, що різниця в часі не впливає на допустимість доказів і є лише підставою для уточнення строку покарання, про що місцевий суд зазначив у вирокі. Помилка в часі, допущена у протоколі цієї слідчої дії, не впливає на доведеність винуватості ОСОБА\_7 у вчиненні інкримінованих злочинів.

Колегія суддів ККС вважає необґрунтованими твердження захисника про порушення права на захист ОСОБА\_7 під час затримання і про неповідомлення уповноваженого органу на надання безоплатної правової допомоги усупереч вимогам ч. 4 ст. 213 КПК, та бере до уваги, що процесуальний закон не передбачає обов'язку слідчого відобразити у протоколі затримання інформації щодо повідомлення уповноваженого органу про затримання особи. Також, як встановлено з матеріалів кримінального провадження, одразу після затримання та доставки ОСОБА\_7 у відділ поліції і до його першого допиту йому було забезпечено право на захист шляхом призначення захисника ОСОБА\_6 із центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, що підтверджується дорученням цього центру. Крім того, КПК не вимагає зупинення такої дії, як затримання особи та особистого обшуку до прибуття захисника.

Зі змісту протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, убачається, що його складено у присутності понятих, затриманому ОСОБА\_7 згідно з ч. 4 ст. 208 КПК повідомлено підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснено його права зокрема передбачені ст. 42 цього Кодексу. У присутності понятих ОСОБА\_7 відмовився підписати протокол.

Детальніше з текстом постанови ВС від 19.12.2022 у справі № 331/4277/17 (провадження № 51-3945км19) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225864>.

## 5. Досудове розслідування

### 5.1. Початок досудового розслідування

5.1.1. Якщо в заяві про вчинення кримінального правопорушення та у витягу з ЄРДР не повністю збігається інформація, надана заявником, то це не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального законодавства.

Внесення до ЄРДР відомостей про суб'єкта, який ухвалив процесуальне рішення, є обов'язковим.

Роздруківка відомостей з ЄРДР не належить до кримінально-процесуальних рішень. Якщо з такої роздруківки випливає, що прокурор як користувач реєстру вніс до нього відомості за типом дії «повідомлення про підозру», однак у матеріалах кримінального провадження є доручення заступника Генерального прокурора – керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури детективу вручити повідомлення про підозру судді у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, а також відповідні розписки про те, що саме детектив вручив письмове повідомлення про підозру судді, то це не свідчить про порушення вимог кримінального процесуального законодавства

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 3 ст. 368 КК.

Згідно з цим вироком ОСОБА\_1 як службова особа, яка займає відповідальне становище, у своєму робочому кабінеті міськрайонного суду, діючи з прямим умислом та корисливим мотивом, отримала від ОСОБА\_2 для себе неправомірну вигоду в розмірі 1 000 євро за прийняття нею з використанням наданої їй влади постанови від про роз'яснення постанови міськрайонного суду

щодо повернення вилучених 13 500 л дизельного палива на користь ТОВ «Інлекс Груп» (далі – ТОВ), в інтересах якого діяла ОСОБА\_1.

АП ВАКС залишила без зміни цей вирок.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає безпідставними доводи сторони захисту про те, що у цьому кримінальному провадженні були відсутні підстави для початку проведення досудового розслідування та порушено порядок внесення відомостей до ЄРДР, а також що у цьому кримінальному провадженні було допущено порушення вимог кримінального процесуального законодавства під час повідомлення ОСОБА\_1 про підозру та, як наслідок, ненабуття нею статусу підозрюваної.

Згідно з ч. 5 ст. 214 КПК до ЄРДР вносяться відомості про: дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування; інші обставини, передбачені положенням про ЄРДР.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, 12.06.2017 ОСОБА\_2 звернувся до НАБУ із заявою, яка цього ж дня була зареєстрована, про вчинення кримінального правопорушення, а саме про вимагання суддею міськрайонного суду неправомірної вигоди за винесення в інтересах заявника постанови про роз'яснення судового рішення і повернення дизельного пального в кількості 13 500 л.

У зв'язку з цим указанного дня було внесено відомості до ЄРДР.

При цьому суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, дійшов висновку, що зазначення у витягу з ЄРДР у графі «Заявник або потерпілий» прізвища, імені та по батькові ОСОБА\_1, а не ОСОБА\_2 є очевидною опіскою, оскільки цю заяву подав саме ОСОБА\_2, що підтверджується її змістом.

Разом з тим зазначення у витягу назви ТОВ «ТК «ТОП Логістик Плюс», на думку Суду, також є технічною опіскою, оскільки до заяви ОСОБА\_2 про вчинення злочину додано довіреність ТОВ «Інлекс Груп» на його ім'я і витяг Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань щодо цього ж товариства.

Тому колегія суддів касаційного суду вважає правильними висновки судів про те, що недослівне співпадіння інформації, наведеної в заяві ОСОБА\_2 від



12.06.2017 та у витягу з ЄРДР не призвело до прийняття незаконного чи необґрунтованого рішення.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 481 КПК (у редакції, чинній на момент складання повідомлення про підозру у цьому провадженні) письмове повідомлення про підозру судді здійснюється Генеральним прокурором або його заступником. Схожа норма закріплена в ч. 4 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з якою судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором або його заступником.

Особливий порядок здійснення повідомлення про підозру суддям саме Генеральним прокурором або його заступником, які обіймають керівні адміністративні посади в органі прокуратури найвищого рівня, є однією з гарантій захисту суддів від протиправного впливу та втручання будь-яких суб'єктів у їхню професійну діяльність зі здійснення правосуддя в державі. Ця гарантія покликана також захищати суддів від дій, спрямованих на безпідставну дискредитацію та підрив авторитету судової влади в суспільстві загалом. Правова природа таких гарантій полягає в тому, що вони не можуть розглядатися як особисті привілеї судді, а навпаки, мають публічно-правове призначення та служать засобом захисту від необґрунтованого притягнення до кримінальної відповідальності, політичної репресії, примусового усунення від виконання своїх посадових та професійних обов'язків.

Правову природу гарантій незалежності суддів описано у постанові ВП від 11.12.2019 (справа № 536/2475/14-к, провадження № 13-34кс19).

Як убачається з оскаржених судових рішень, суди першої та апеляційної інстанцій встановили, що старший детектив – заступник керівника відділу Головного підрозділу детективів НАБУ ОСОБА\_7 був уповноважений на здійснення повноважень слідчого в цьому кримінальному провадженні, що підтверджується постановою керівника підрозділу детективів Головного підрозділу детективів ОСОБА\_8 від 12.06.2017.

Заступник Генерального прокурора – керівник САП 15.06.2017 прийняв рішення про повідомлення про підозру судді ОСОБА\_1 та підписав відповідний процесуальний документ. Відповідно до цього повідомлення про підозру та доручення від 15.06.2017 заступник Генерального прокурора – керівник САП доручив старшому детективу – заступнику керівника відділу підрозділу Головного підрозділу детективів НАБУ ОСОБА\_7 вручити вказане повідомлення про підозру судді ОСОБА\_1.

Надалі 15.06.2017 старший детектив – заступник керівника відділу другого підрозділу Головного підрозділу детективів НАБУ ОСОБА\_7 у присутності захисника повідомив ОСОБА\_1 про підозру, вручив текст письмового повідомлення про підозру, пам'ятку про процесуальні права та обов'язки, а також оголосив і роз'яснив ОСОБА\_1 права підозрюваного, що підтверджується розписками, які підписали ОСОБА\_1 та її захисник. Разом з тим, у тексті цього повідомлення про підозру міститься, зокрема, перелік прав підозрюваного, як того вимагають положення п. 7

ч. 1 ст. 277 КПК, чим спростовуються доводи касаційних скарг засудженої та її захисника в цій частині.

При цьому суди встановили, що відсутні будь-які докази того, що в цьому кримінальному провадженні письмове повідомлення про підозру ОСОБА\_1 вручив не детектив ОСОБА\_7, а прокурор ОСОБА\_9, а також дійшли висновку, що свідчення захисника у випадку його допиту як свідка в суді апеляційної інстанції не може спростувати цього факту.

Не є, на думку колегії суддів, підтвердженням вручення прокурором ОСОБА\_9 повідомлення про підозру, як про це стверджує сторона захисту, скриншот відомостей з ЄРДР у цьому кримінальному провадженні. Як убачається з матеріалів провадження, у доповненні до касаційної скарги надано роздруківку скриншоту відомостей з ЄРДР у кримінальному провадженні, де, зокрема, зазначено, що користувач ОСОБА\_9 вніс 15.06.2017 до ЄРДР відомості за типом дії «повідомлення про підозру».

Так, відповідно до п. 1 гл. 2 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора від 06.04.2016 року № 139, до ЄРДР вносяться відомості, зокрема, про час та дату повідомлення про підозру, зміну, скасування повідомлення про підозру, особу, яку повідомлено про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність.

Тобто вказані положення не містять імперативної вимоги про внесення до ЄРДР відомостей про суб'єкта, який прийняв процесуальне рішення.

У той же час така роздруківка всупереч доводам засудженої, на думку Суду, не може підтверджувати того факту, що саме прокурор ОСОБА\_9 вручив повідомлення про підозру в цьому кримінальному провадженні, з огляду на те, що вона не належить до кримінально-процесуальних рішень. Крім того, суди встановили наявність відповідних розписок, які підтверджують те, що саме детектив ОСОБА\_7 вручив письмове повідомлення про підозру ОСОБА\_1.

Таким чином, слушним є висновок суду першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, про те, що в цьому кримінальному провадженні вручення письмового повідомлення про підозру здійснено з дотриманням положень п. 4 ч. 2 ст. 36 та п. 3 ч. 1 ст. 481 КПК.

Разом з тим норми кримінального процесуального закону не містять будь-яких заборон про можливість прокурором у тексті письмового повідомлення про підозру доручити уповноваженому суб'єкту повідомити особі про підозру за умови наявності окремого письмового документа такого ж змісту.

Слід зауважити, що також відсутні імперативні вимоги законодавства щодо необхідності ознайомлення підозрюваного і його захисника з таким дорученням та щодо його долучення до письмового повідомлення про підозру.

Детальніше з текстом постанови ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>.

## 5.2. Підслідність

5.2.1. Згідно з положеннями ч. 4 ст. 216 КПК досудове розслідування здійснюється слідчими ДБР, якщо є достатні підстави вважати, що злочин, можливо, вчинив саме працівник правоохоронного органу, а не встановлено будь-яку іншу причетність такого працівника до події кримінального правопорушення.

Здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні за ч. 1 ст. 286 КК слідчим Національної поліції відповідає вимогам кримінального процесуального законодавства, в якому працівник правоохоронного органу є не суб'єктом вчинення відповідного кримінального правопорушення, а іншим учасником ДТП, відомості стосовно якої не вносилися до ЄРДР

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою і засудив ОСОБА\_8 за ч. 1 ст. 286 КК та частково задовольнив цивільний позов ОСОБА\_9.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У цьому кримінальному провадженні досудове розслідування здійснювалося слідчими НП. Сторона захисту вважає, що вказане досудове розслідування здійснено неналежним суб'єктом, оскільки, на думку сторони захисту, досудове розслідування мало б здійснюватися слідчими ДБР, оскільки інший водій, учасник ДТП – працівник правоохоронного органу.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС не встановила порушення вимог кримінального процесуального законодавства щодо визначення предметної підслідності у цьому кримінальному провадженні.

За загальним правилом, слідчі органів НП здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених КК, крім тих, що віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування (ч. 1 ст. 216 КПК). Водночас, ч. 4 ст. 216 КПК, серед іншого, визначено, що слідчі органів ДБР здійснюють досудове розслідування злочинів, учинених працівником правоохоронного органу. Вказана норма передбачає розслідування органом ДБР саме в тому випадку, коли є достатні підстави вважати, що злочин можливо вчинено саме працівником правоохоронного органу, а не встановлено будь-яку іншу причетність такого працівника до події.

Відповідно до витягу із ЄРДР видно, що до реєстру внесено відомості саме відносно ОСОБА\_8, а відомості відносно ОСОБА\_9 не вносилися, розслідування щодо неї не проводилося.

Детальніше з текстом постанови ВС від 08.12.2022 у справі № 686/11795/17 (провадження № 51-1951км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938401>.

## 6. Слідчі (розшукові) дії

### 6.1. Огляд

6.1.1. Незазначення детективом у протоколі огляду та вручення грошових коштів відомостей про те, що вказаний огляд та вручення особі, яка залучена до проведення слідчої дії, грошей проводилися на виконання постанови прокурора

про проведення контролю за вчиненням злочину, не впливає на правильність ухваленого рішення, оскільки не свідчить, що відповідна слідча дія проводилася не на підставі вказаної постанови. У статтях 104 і 237 КПК не передбачено вимог щодо необхідності зазначати у протоколі огляду та вручення грошових коштів посилання на те, що така слідча дія проводиться на виконання рішення прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину.

Законодавство України не передбачає обов'язку складати кожного дня протоколи огляду та вручення грошових коштів особі, яка залучена для проведення певних слідчих дій, чи повернення цих коштів працівникам правоохоронного органу, якщо такі кошти не були використані в день їх вручення

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 3 ст. 368 КК.

Згідно з цим вироком ОСОБА\_1 як службова особа, яка займає відповідальне становище, у своєму робочому кабінеті міськрайонного суду, діючи з прямим умислом та корисливим мотивом, отримала від ОСОБА\_2 для себе неправомірну вигоду в розмірі 1 000 євро за прийняття нею з використанням наданої їй влади постанови від про роз'яснення постанови міськрайонного суду щодо повернення вилучених 13 500 л дизельного палива на користь ТОВ «Інлекс Груп» (далі – ТОВ), в інтересах якого діяла ОСОБА\_1.

АП ВАКС залишила без зміни цей вирок.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає безпідставними доводи сторони захисту про те, що у цьому кримінальному провадженні було допущено порушення порядку огляду і вручення грошових коштів.

Так, апеляційний суд у своєму рішенні зазначив, що на виконання доручення прокурора від 13.06.2017 цього дня у присутності понятих були оглянуті та вручені ОСОБА\_2 для подальшої передачі судді міськрайонного суду ОСОБА\_1 грошові кошти в сумі 1 000 євро в кількості 10 штук номінальною вартістю по 100 євро кожна. Ці кошти були виділені НАБУ, що підтверджується видатковим касовим ордером від 13.06.2017.

Ці кошти було оглянуто та вручено ОСОБА\_2 13.06.2017, що також підтверджується даними протоколу обшуку, і відповідають купюрам, які вилучені 14.06.2017 під час обшуку.

Колегія суддів апеляційного суду дійшла обґрунтованого висновку, що незазначення детективом у вищевказаному протоколі відомостей про те, що вказаний огляд та вручення ОСОБА\_2 грошей проводилися на виконання постанови прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину, не впливає на правильність прийнятого рішення, оскільки не свідчить, що відповідна слідча дія проводилася не на підставі вказаної постанови. Так, ні ст. 104 КПК, в якій наведено перелік вимог до оформлення протоколу, ні ст. 237 цього Кодексу, у якій передбачені загальні правила проведення огляду у кримінальному провадженні, не містять вимоги про необхідність зазначати у протоколі огляду та вручення грошових

коштів посилання на те, що така слідча дія проводиться на виконання рішення прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину.

Також сторона захисту стверджувала, що ОСОБА\_2 13.06.2017 повернув отримані кошти, а наступного дня знову їх отримав, проте сторона обвинувачення відповідні протоколи не надала, що, на думку захисника, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Спростовуючи доводи сторони захисту в цій частині, апеляційний суд зазначив, що в матеріалах кримінального провадження відсутні належні докази, на підставі яких можна було би достовірно установити факт повернення ОСОБА\_2 до НАБУ таких коштів після отримання 13.06.2017 та з подальшою їх видачею йому повторно наступного дня.

Однак, навіть якщо припустити, що вказане повернення грошей 13.06.2017 відбулося, про що, як стверджує у своїй скарзі сторона захисту, не було складено відповідного протоколу, після чого кошти 14.06.2017 було вручено повторно, то це, зважаючи на визнання ОСОБА\_2 факту отримання таких коштів від НАБУ та їх подальшу передачу ОСОБА\_1, не призвело до спотворення обставин потрапляння коштів до обвинуваченої.

Крім того, всупереч доводам захисту жодним нормативно-правовим актом не передбачено обов'язку щоденного складення протоколу огляду та вручення грошових коштів особі, яка залучена для проведення певних слідчих дій, чи повернення цих коштів працівникам правоохоронного органу, якщо такі кошти не були використані у день їх вручення.

Так, у своєму рішенні суд апеляційної інстанції, спростовуючи також доводи сторони захисту про відсутність доказів передачі вищенаведених коштів між детективами, обґрунтовано зазначив, що спосіб передачі між ними грошей, які потім були вручені ОСОБА\_2 для передачі ОСОБА\_1 як неправомірна вигода, взагалі не має жодного значення в контексті обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, адже надання цих коштів підтверджено протоколом від 13.06.2017, які були заздалегідь ідентифіковані та надалі виявлені в кабінеті судді.

Детальніше з текстом постанови ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>.

## 7. Негласні слідчі (розшукові) дії

### 7.1. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії

7.1.1. Прокурор, доручаючи оперативному підрозділу відповідно до ст. 36 КПК проведення НСРД, не уповноважений визначати конкретного працівника оперативного підрозділу, оскільки це є виключною компетенцією керівника уповноваженого оперативного підрозділу, який проводить такі дії на підставі відповідного доручення.



Для проведення НСРД на підставі ухвали слідчого судді рішення прокурора у вигляді окремого процесуального документа КПК не передбачено.

Контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту в разі вчинення службовою особою продовжуваного кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 368 КК, а саме одержання неправомірної вигоди частинами, не потребує щоразу отримання нового дозволу слідчого судді на проведення цієї НСРД, оскільки такий дозвіл надається з метою розкриття продовжуваного кримінального правопорушення

**Обставини справи:** суддя ОСОБА\_1 обвинувачувався у тому, що він 21.02.2014 одержав від представника приватного підприємства ОСОБА\_2 частину неправомірної вигоди в сумі 5300 дол. США (46 841,40 грн за курсом НБУ станом на дату вчинення кримінального правопорушення) за часткове задоволення ним позовних вимог про стягнення страхової виплати, матеріальної та моральної шкоди. Продовжуючи свої злочинні дії, ОСОБА\_1 21.03.2014 отримав від ОСОБА\_2 другу частину неправомірної вигоди в сумі 250 000 грн, а 01.04.2014 – третю частину в сумі 270 000 грн, всього одержавши 566 841,40 грн неправомірної вигоди.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 5 ст. 368 КК в редакції Закону України від 18.04.2013 № 221-VII.

АП ВАКС залишила без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі сторона захисту, серед іншого, вказує, що в матеріалах кримінального провадження відсутні письмові доручення прокурора слідчому та оперативним підрозділам на здійснення контролю за вчиненням злочину, процесуальних рішень щодо проведення в межах контролю за вчиненням злочину НСРД у вигляді аудіо-, та відеоконтролю стосовно ОСОБА\_1 і ОСОБА\_6, візуального спостереження за ними з використанням спеціальних технічних засобів прокурор не приймав і дозволу на їх проведення від слідчого судді не отримував. При цьому захисник звертає увагу на відсутність у матеріалах кримінального провадження доручень, що визначали б конкретних оперативних працівників для проведення НСРД.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнала необґрунтованими вказані доводи касаційної скарги сторони захисту.

Щодо недопустимості доказів, отриманих за результатами проведення НСРД під час досудового розслідування.

Всупереч доводам захисника у матеріалах цього кримінального провадження наявні відповідні доручення прокурора слідчому (у формі постанови), а також доручення слідчого оперативним підрозділам щодо проведення відповідних процесуальних дій.

Аналіз п. 5 ч. 2 ст. 36, статей 41, 104, 106, ч. 6 ст. 246 КПК, а також Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої спільним наказом ГПУ, МВС, СБУ, Адміністрації ДПСУ, МФУ, МЮУ від 16.11.2012

№ 114/1042/516/1199/936/1687/5 у сукупності з матеріалами цього кримінального провадження дає підстави для висновку, що прокурор, доручаючи оперативному підрозділу відповідно до ст. 36 КПК проведення НСРД, не уповноважений визначати конкретного працівника оперативного підрозділу, оскільки це є виключною компетенцією керівника уповноваженого оперативного підрозділу, який проводить такі дії на підставі відповідного доручення.

Як установив апеляційний суд, у цьому кримінальному провадженні мало місце втручання у приватне спілкування ОСОБА\_1 з проникненням до його службового кабінету. Однак таке втручання шляхом проведення окремих слідчих дій (аудіо-, відеоконтролю особи, зняття інформації з телекомунікаційних мереж) здійснювалося на підставі відповідного дозволу слідчого судді. Тобто в тій частині, де контроль за вчиненням злочину поєднувався з іншими слідчими діями, пов'язаними з втручанням у права людини, слідчий суддя надав дозвіл на таке втручання, що відповідає вимогам ч. 8 ст. 271 КПК.

Водночас апеляційний суд визнав необґрунтованими посилання сторони захисту на те, що для проведення НСРД на підставі ухвали слідчого судді необхідним є також і рішення прокурора у вигляді окремого процесуального документа, оскільки зазначене не узгоджується з вимогами ст. 246 КПК. Відповідно, досліджені судом протоколи про результати контролю за вчиненням злочину, що поєднувався з НСРД (аудіо-, відеоконтроль особи з правом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, візуальне спостереження за особою з правом аудіо-, відеоконтролю публічно доступних місць, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж) визнані належними та допустимими доказами.

Постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину складена з дотриманням вимог статей 110, 271 КПК. Всупереч доводам захисника у вказаному процесуальному документі чітко зазначено форму контролю за вчиненням злочину – спеціальний слідчий експеримент. Доводи захисників про необґрунтованість такого рішення прокурора у зв'язку з тим, що на момент його прийняття злочин уже був закінчений, є безпідставними, оскільки ОСОБА\_1 інкримінується одержання неправомірної вигоди частинами, що є продовжуваним злочином, і виключає повторність чи сукупність злочинів. Виходячи з наведеного, апеляційний суд дійшов слушного висновку про необґрунтованість доводів сторони захисту про те, що дозволи слідчих суддів на проведення НСРД після передачі засудженому другої частини неправомірної вигоди нібито втратили чинність, оскільки вказані дозволи надавалися з метою розкриття продовжуваного кримінального правопорушення.

Детальніше з текстом постанови ВС від 07.12.2022 у справі № 385/619/16 (провадження № 51-2496км21) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834205>.

### 7.2. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій

7.2.1. Звернення заступника Генерального прокурора до суду з клопотанням про дозвіл на проведення НСРД щодо судді є однією з гарантій суддівської незалежності, визначеної ч. 9 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»,

відповідно до якої з таким клопотанням може звертатися тільки прокурор, який займає посаду не нижче заступника керівника регіональної прокуратури. Такий обов'язок не може бути обмежений рішеннями про процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який у кримінальному провадженні за обвинуваченням судді у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-2 КК, ухвалив процесуальні рішення щодо проведення НСРД та звернувся з відповідними клопотаннями до слідчого судді, діяв у межах повноважень, визначених його посадою, із дотриманням приписів ч. 9 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а складені на виконання таких постанов протоколи не можуть вважатися недопустимими доказами

**Обставини справи:** ОСОБА\_1 визнано винуватим у тому, що він, будучи суддею місцевого суду, одержав неправомірну вигоду в розмірі 10 000 дол. США, що відповідно до офіційного курсу НБУ становило 258 889,29 грн, для себе та третіх осіб за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, тобто вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 369-2 КК.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 2 ст. 369-2 КК.

АП ВАКС пом'якшила цей вирок в частині призначеного покарання. В решті вирок залишено без зміни.

У касаційній скарзі сторона захисту, серед іншого, зазначає, що апеляційним судом не надано оцінку та відповідно не спростовано доводи апеляційної скарги щодо законності постанов заступника Генерального прокурора – керівника САП про проведення контролю за вчиненням злочину, звернення його до суду з клопотаннями про надання дозволу на проведення інших НСРД і, як наслідок, щодо законності протоколів складених на виконання таких постанов та ухвал суду

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу АП ВАКС та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає безпідставними доводи касаційної скарги захисника про те, що суд апеляційної інстанції ніяким чином не мотивував своє рішення щодо законності постанов заступника Генерального прокурора – керівника САП.

Спростовуючи твердження сторони захисту, які зводяться до відсутності керівника САП у складі групи прокурорів на момент прийняття ним вищевказаних процесуальних рішень, відповідно до досліджених судами постанов про визначення групи прокурорів, апеляційний суд зазначив наступне.

Звернення заступника Генерального прокурора до суду з клопотанням про дозвіл на проведення негласних слідчих дій відносно судді є однією з гарантій суддівської незалежності, визначеної ч. 9 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якої з таким клопотанням може звертатися тільки

прокурор, який займає посаду не нижче заступника керівника регіональної прокуратури.

Передбачений законом обов'язок відповідних керівників органів прокуратури та їх заступників звернутися до суду у кримінальному провадженні щодо судді не може бути обмежений рішеннями про процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

З огляду на зазначене, колегія суддів апеляційної інстанції мотивовано відхилила доводи про незаконність постанов заступника Генерального прокурора – керівника САП про проведення контролю за вчиненням злочину, ухвал суді слідчого судді апеляційного суду про дозвіл на проведення НСРД з причин їх постановлення за клопотанням керівника САП, який не входив до складу групи процесуальних керівників досудовим розслідуванням у даному кримінальному провадженні.

Таким чином, керівник САП, виносячи постанови про контроль за вчиненням злочину, звертаючись до суду з клопотаннями про надання дозволу на проведення інших НСРД, діяв у межах повноважень визначених його посадою, із дотриманням приписів ч. 9 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а складені на виконання таких постанов протоколи не містять ознак порушення вимог кримінального процесуального закону.

У провадженні висловлено окрему думку.

Детальніше з текстом постанови ВС від 02.12.2022 у справі № 758/1780/17 (провадження № 51-4254км21) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805025>.

Окрема думка: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834095>.

### 7.3. Контроль за вчиненням злочину

7.3.1. Відсутність окремого протоколу про перебіг та результати контролю за вчиненням злочину з огляду на одночасну наявність у матеріалах справи протоколів про результати проведення такої НСРД, як аудіо- і відеоконтроль особи, а також протоколу огляду та вручення грошових коштів і протоколу проведення обшуку сама собою не свідчить про порушення вимог кримінального процесуального законодавства. У вказаних документах і на доданих до них носіях відео- та аудіозаписів у їх сукупності відображено всю необхідну інформацію, яка стосується результатів контролю за вчиненням злочину. Їх перегляд надає можливість зрозуміти перебіг проведення такої дії, встановити, чи були перевірені під час її проведення справжні наміри обвинуваченої особи та чи відбулося спостереження за її поведінкою і прийняттям нею рішення щодо вчинення злочину.

Під конфіденційним співробітництвом слід розуміти негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою на засадах добровільності й конспіративності та використовуються для вирішення завдань кримінального провадження. Слідчий має право використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво, під час проведення НСРД або залучати їх до проведення таких дій. Залучення до конфіденційного співробітництва є не різновидом НСРД, а лише складовим елементом їх проведення.

КПК не містить вимоги щодо окремого оформлення у формі постанови рішення про залучення особи до участі в НСРД. Відсутність у матеріалах кримінального провадження рішення про таке залучення із зазначенням даних про особу, яка залучала іншу особу до конфіденційного співробітництва, не свідчить про наявність порушень КПК, які могли призвести до ухвалення незаконного та/або необґрунтованого рішення.

День і час отримання від особи згоди на її залучення до конфіденційного співробітництва й участь у НСРД кримінальний процесуальний закон не пов'язує з тим, чи було на момент отримання такої згоди наявне рішення слідчого судді про дозвіл на проведення аудіо- та відеоконтролю особи, оскільки виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину, натомість слідчий суддя здійснює судовий контроль за законністю проведення цієї дії, а не за підготовчими діями сторони обвинувачення, спрямованими на підготовку до контролю за вчиненням злочину і проведенням спостереження, відео- та аудіоконтролю особи

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 3 ст. 368 КК.

Згідно з цим вироком ОСОБА\_1 як службова особа, яка займає відповідальне становище, у своєму робочому кабінеті міськрайонного суду, діючи з прямим умислом та корисливим мотивом, отримала від ОСОБА\_2 для себе неправомірну вигоду в розмірі 1 000 євро за прийняття нею з використанням наданої їй влади постанови від про роз'яснення постанови міськрайонного суду щодо повернення вилучених 13 500 л дизельного палива на користь ТОВ «Інлекс Груп» (далі – ТОВ), в інтересах якого діяла ОСОБА\_1.

АП ВАКС залишила без зміни цей вирок.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає безпідставними доводи сторони захисту про те, що у цьому кримінальному провадженні відсутній протокол про хід і результати проведеної НСРД – контролю за вчиненням злочину, а також що у цьому кримінальному провадженні було порушено порядок залучення ОСОБА\_2 до НСРД.

Суд, зокрема, зазначив, що відсутність окремого протоколу про хід та результати НСРД – контроль за вчиненням злочину з огляду на одночасну наявність у матеріалах справи протоколів про результати проведення НСРД – аудіо- і відеоконтролю особи, а також протоколу огляду та вручення грошових коштів і протоколу проведення обшуку кабінету судді саме по собі не вказує на порушення вимог статей 104, 252 і п. 4 ст. 271 КПК та правил проведення НСРД, зазначених у Інструкції про організацію проведення НСРД та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженій наказом ГПУ, МВС, СБУ, Адміністрації ДПС, МФУ, МЮУ від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.

Як обґрунтовано зазначив апеляційний суд, фактичним початком спеціального слідчого експерименту слід вважати дії зі створення штучної обстановки. При цьому, як слушно зазначив апеляційний суд, у вказаних документах



та доданих до них носіях, на яких наявні відео- та аудіозаписи, у їх сукупності відображено всю необхідну інформацію, яка стосується результатів контролю за вчиненням злочину, та перегляд яких надає можливість зрозуміти перебіг проведення такої дії, встановити, чи були перевірені в ході її проведення дійсні наміри ОСОБА\_1 та чи відбулося спостереження за її поведінкою і прийняттям нею рішення щодо вчинення злочину, як то передбачає пп. 1.12.4 п. 1.12 Інструкції.

Більше того, як на стадії апеляційного перегляду, так і під час касаційного розгляду, сторона захисту не навела, яким чином відомості, які б мали, на її думку, міститися в окремому протоколі за назвою «Про контроль за вчиненням злочину», могли вплинути на доведеність факту одержання неправомірної вигоди та достовірність здобутих фактичних даних, яке значення мають вищенаведені відомості та як вони можуть вплинути на обставини, що підлягають доказуванню в цьому провадженні.

Отже, колегія суддів касаційного суду погоджується з висновками апеляційного суду, що відсутність окремого протоколу про хід та результати НСРД – контроль за вчиненням злочину не призвела до істотного порушення вимоги КПК, тому доводи касаційної скарги засудженої у цій частині не є слушними.

Згідно з вимогами ч. 1 ст. 275 КПК під час проведення НСРД слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення НСРД у випадках, передбачених цим Кодексом. Усталена судова практика визначає, що під конфіденційним співробітництвом слід розуміти негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою і на засадах добровільності та конспіративності використовуються для вирішення завдань кримінального провадження. Слідчий має право використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво під час проведення НСРД, або залучати їх до проведення таких дій. Залучення до конфіденційного співробітництва не є різновидом НСРД, а лише складовим елементом їх проведення, що вбачається із положень ч. 2 ст. 246 КПК, де перераховуються види НСРД, які можуть проводитися у справах про тяжкі та особливо тяжкі злочини, серед яких залучення до конфіденційного співробітництва відсутнє. Залучення до конфіденційного співробітництва є лише засобом проведення різних видів НСРД.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, під час винесення постанови про проведення контролю за вчиненням злочину прокурор окремого рішення про залучення ОСОБА\_2 до конфіденційного співробітництва у формі постанови дійсно не приймав. При цьому констатував у мотивувальній частині вказаного документа факт одержання від такої особи згоди на залучення його до відповідного співробітництва та проведення НСРД.

Так, звернувши увагу на аналогічний довід сторони захисту, апеляційний суд у своєму рішенні правильно зазначив, що КПК не містить вимоги щодо окремого оформлення у формі постанови рішення про залучення особи до участі в НСРД, тому відсутність у матеріалах кримінального провадження рішення про відповідне

залучення із зазначенням відповідних даних про особу, яка залучала ОСОБА\_1 до конфіденційного співробітництва, не свідчить про наявність таких порушень КПК, які б могли призвести до ухвалення незаконного та/або необґрунтованого рішення.

Разом з тим апеляційний суд слушно зазначив, що кримінальний процесуальний закон не забороняє стороні обвинувачення отримувати згоду на залучення до конфіденційного співробітництва та участь в інших НСРД, а також роз'яснювати заборону провокувати особу на вчинення злочину в день, що передує даті прийняття рішення про проведення контролю за вчиненням злочину чи ухвалення слідчим суддею рішення про дозвіл на проведення НСРД.

Крім того, як обґрунтовано зазначив апеляційний суд, відповідаючи на доводи апеляційної скарги сторони захисту, день та час отримання від особи згоди на її залучення до конфіденційного співробітництва й участь у НСРД кримінальний процесуальний закон не пов'язує з тим, чи було на момент отримання такої згоди наявне рішення слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД – аудіо-та відеоконтролю особи, оскільки виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої НСРД, як контроль за вчиненням злочину, натомість слідчий суддя здійснює судовий контроль за законністю проведення НСРД, а не за підготовчими діями сторони обвинувачення, направленими на підготовку до контролю за вчиненням злочину і проведенням спостереження, відео-та аудіоконтролю особи.

У зв'язку з цим колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку, що залучення ОСОБА\_2 до участі в контролі за вчиненням злочину було зумовлено об'єктивними обставинами та відповідає положенням ч. 6 ст. 246 КПК, а відсутність у матеріалах провадження постанови про його залучення до участі в такій НСРД не може свідчити про істотне порушення вимог КПК або порушення прав будь-кого з учасників кримінального провадження. З таким висновком погоджується і колегія касаційного суду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>.

## 8. Закінчення досудового розслідування

### 8.1. Строки досудового розслідування

8.1.1. Якщо сторона обвинувачення направила обвинувальний акт до суду в межах строку досудового розслідування, однак його було повернуто для усунення недоліків, то період між поверненням обвинувального акта й направленням до суду виправленого обвинувального акта не входить до строку досудового розслідування та не означає його поновлення. Досудове розслідування закінчується зверненням до суду з обвинувальним актом уперше.

Положення КПК не містять конкретного строку, протягом якого прокурор повинен усунути встановлені судом недоліки обвинувального акта, а тому такі недоліки повинні бути усунуті в межах розумного строку, який є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій та ухвалення процесуальних рішень

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 4 ст. 358, ч. 2 ст. 190 КК, та визнав невинуватим

і виправдав за ч. 3 ст. 358 КК у зв'язку з недоведеністю того, що кримінальне правопорушення вчинено ним.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі засуджений ОСОБА\_1 вказує на те, що після повернення обвинувального акта прокурор не прийняв рішення про відновлення досудового розслідування, не вніс про це відомості в ЄРДР, а тому, на його думку, процесуальні дії, вчинені прокурором у період між поверненням обвинувального акта та направленням нового обвинувального акта, вчинено поза межами положень КПК і строку досудового розслідування.

**Позиція ККС:** залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає, що в цьому кримінальному провадженні прокурор склав і направив обвинувальний акт у межах строку досудового розслідування, а повернення обвинувального акта не зумовлювало відновлення стороною обвинувачення досудового розслідування.

Повернення обвинувального акта не передбачає поновлення закінченого досудового розслідування. У чинному КПК законодавець відмовився від інституту додаткового розслідування, який існував за КПК 1960 р. Відсутність можливості проведення додаткового розслідування після звернення до суду з обвинувальним актом очевидна з тексту Кодексу. Крім того, у пояснювальній записці до проекту Кодексу зазначалося, що «одним з основних напрямів реформування ... стала ліквідація можливості відправлення справи на додаткове розслідування», «підвищенню гарантій прав підозрюваних та обвинувачених сприятиме також ... скасування інституту повернення справи на додаткове розслідування».

У разі повернення судом обвинувального акта, який не відповідає вимогам КПК, повноваження прокурора обмежені лише усуненням недоліків цього обвинувального акта.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, після повернення обвинувального акта дії прокурора були спрямовані саме на усунення його недоліків, про які було зазначено в ухвалі місцевого суду від 30.06.2020.

Відхиляє колегія суддів ККС і доводи засудженого стосовно того, що процесуальні дії стороною обвинувачення після повернення обвинувального акта вчинено поза межами строку досудового розслідування.

На обґрунтування цього ОСОБА\_1 зазначає, що після повернення прокурору обвинувального акта закінчився визначений ст. 219 КПК строк досудового розслідування, а тому проведені стороною обвинувачення процесуальні дії в період з часу повернення обвинувального акта й до направлення до суду нового обвинувального акта, і повторне звернення до суду з обвинувальним актом вчинені поза межами встановленого строку досудового розслідування.

Як убачається з матеріалів справи, 24.04.2019 до ЄРДР було внесено відомості про реєстрацію кримінального правопорушення. 16.04.2020 слідчий суддя місцевого суду задовольнив клопотання начальника СВ НП і продовжив строк досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні до 16.04.2021.

09.05.2020 ОСОБА\_1 було повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених частинами 3, 4 ст. 358, ч. 2 ст. 190 КК, і з цієї дати розпочався визначений у ст. 219 КПК (у редакції, чинній на час вчинення процесуальної дії) відповідний строк досудового розслідування злочину – 2 місяці з дня повідомлення особі про підозру.

25.05.2020, відповідно до штемпеля вхідної кореспонденції місцевого суду, прокурор звернувся до суду з обвинувальним актом щодо ОСОБА\_1, обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених частинами 3, 4 ст. 358, ч. 2 ст. 190 КК.

Місцевий суд ухвалою від 30.06.2020 повернув прокурору вищезгаданий обвинувальний акт для усунення вказаних в ухвалі суду недоліків.

Усунувши недоліки, 27.07.2020 сторона обвинувачення направила обвинувальний акт за обвинуваченням ОСОБА\_1 до суду.

Як було вказано вище, повернення обвинувального акта не передбачає поновлення закінченого досудового розслідування.

Таким чином, якщо сторона обвинувачення направила обвинувальний акт до суду в межах строку досудового розслідування, однак його було повернуто, то період між поверненням обвинувального акта і направленням до суду нового обвинувального акта не входить до строку досудового розслідування, адже його закінчено зверненням до суду з обвинувальним актом вперше, і не може йтися про будь-яке досудове розслідування в цей період.

Положення КПК не містять конкретного строку, у який прокурор повинен усунути встановлені судом недоліки обвинувального акта, а тому такі недоліки повинні бути усунуті в межах розумного строку, тобто такого, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень.

Детальніше з текстом постанови ВС від 07.12.2022 у справі № 681/1033/20 (провадження № 51-717км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834075>.

## **9. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру**

### **9.1. Відкриття матеріалів іншій стороні**

9.1.1. Повідомлення про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК є процесуальною дією, яка має індивідуальний характер, тобто стосується конкретного учасника кримінального провадження і не може делегуватися захиснику. Надання доступу до матеріалів кримінального провадження має здійснюватися всім без винятку учасникам кримінального провадження зі сторони захисту, тобто окремо підозрюваному, окремо законному представнику, окремо захиснику.

Вручення повідомлення про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК лише захиснику не свідчить про належне повідомлення підозрюваного про

закінчення досудового розслідування і відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд закрив кримінальне провадження щодо ОСОБА\_8 на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із закінченням строку досудового розслідування, визначеного ст. 219 КПК, після повідомлення про підозру.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

У касаційній скарзі прокурор вказує, що підозрювана ОСОБА\_8 була повідомлена про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів досудового розслідування для ознайомлення 19.03.2020, оскільки таке повідомлення було вручене їй захиснику ОСОБА\_9. З огляду на викладене прокурор вказує, що перевіряючи доводи його апеляційної скарги, апеляційний суд дійшов неправильного висновку про те, що підозрювана ОСОБА\_8 особисто не була повідомлена про закінчення досудового розслідування, оскільки таке повідомлення було вручене їй захиснику, що не заборонено вимогами процесуального закону.

**Позиція ККС:** залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегією суддів ККС не встановлено фактів, які б підтверджували доводи прокурора про належне повідомлення ОСОБА\_8 про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення у порядку ст. 290 КПК.

Як встановлено судом першої інстанції, з чим погодився і суд апеляційної інстанції, матеріали кримінального провадження не містять підтверджень того, що ОСОБА\_8 отримала повідомлення про закінчення досудового розслідування у передбачений законом спосіб. Таких підтверджень прокурором не було надано й в ході судового розгляду.

Більше того, на підтвердження обґрунтованості висновків судів попередніх інстанцій в матеріалах провадження наявні копії ухвал слідчих суддів місцевого суду, відповідно до яких у задоволенні клопотання слідчого про встановлення підозрюваній ОСОБА\_8 строку ознайомлення з матеріалами кримінального провадження відмовлено. Ухвали мотивовані тим, що з боку ОСОБА\_8 не встановлено дій, які б свідчили про її зволікання при ознайомленні з матеріалами кримінального провадження, оскільки такі матеріали не містять підтверджень щодо належного повідомлення підозрюваної про закінчення досудового розслідування та надання матеріалів для ознайомлення.

З огляду на викладене, колегія суддів ККС погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій, що вручення такого повідомлення захиснику не може беззаперечно свідчити і про належне повідомлення підозрюваної ОСОБА\_8 про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення.

Тобто, повідомлення про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення у порядку ст. 290 КПК є процесуальною дією, яка має прямий індивідуальний характер, тобто стосується



конкретного учасника кримінального провадження, і не може делегуватися захиснику.

Більше того, саме надання доступу до матеріалів кримінального провадження має здійснюватися всім без винятку учасникам кримінального провадження зі сторони захисту, тобто окремо підозрюваному, окремо законному представнику, окремо захиснику.

Таке право кожного учасника кримінального провадження є абсолютним, та може не здійснюватися виключно за їх власним волевиявленням (наприклад відмова від такого ознайомлення). Процесуальний закон містить застереження лише щодо обмеження строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК, і таке обмеження допускається на підставі ухвали слідчого судді, якою встановлюється певний строк, а не заборона на ознайомлення.

З реєстру матеріалів досудового розслідування, доданого до обвинувального акта, вбачається, що підозрювана ОСОБА\_8 з матеріалами кримінального провадження не ознайомлювалася. Відповідно до цього реєстру процесуальні дії, які проведені за участю ОСОБА\_8, це повідомлення про підозру, допит підозрюваної, вручення обвинувального акта.

А тому посилання прокурора про те, що у цьому кримінальному провадженні у порядку ст. 290 КПК надано доступ до матеріалів досудового розслідування саме «стороні захисту» не свідчить про реалізацію цього права підозрюваною ОСОБА\_8.

Детальніше з текстом постанови ВС від 27.12.2022 у справі № 607/21493/20 (провадження № 51-2663км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225982>.

### 10. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень (in absentia)

#### 10.1. Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному при здійсненні спеціального досудового розслідування (in absentia)

10.1.1. Суд першої інстанції вжив усіх необхідних заходів до повідомлення особі, яка підозрювалася у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111 КК, та щодо якої було розпочато спеціальне досудове розслідування (*in absentia*), якщо повідомлення про підозру було розміщено на офіційному сайті Генеральної прокуратури, у газеті «Урядовий кур'єр», направлено на електронну адресу так званого Арбітражного суду Республіки Крим, спеціальне судове провадження здійснювалося з дотриманням вимог ст. 323 КПК, спочатку за участю одного захисника, а згодом – іншого з повідомленням обвинуваченої особи шляхом направлення їй повісток про виклик за останньою відомою адресою та публікації інформації про судові засідання в газеті «Урядовий кур'єр», крім цього, оголошення про виклик обвинуваченої особи до суду публікувалися на офіційному сайті вказаного засобу масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження, а також на офіційних вебсайтах суду першої інстанції, а потім і апеляційного суду

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою та засудив ОСОБА\_1 за ч. 1 ст. 111 КК в редакції законів від 08.04.2014 № 1183-VII та від 07.10.2014 № 1689-VII.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

У касаційній скарзі захисник стверджує про незаконність рішення суду щодо здійснення спеціального судового провадження, оскільки воно було прийнято після 23.11.2018, тобто після початку діяльності ДБР, а отже, на момент його постановлення втратив чинність п. 20-1 Перехідних положень КПК, яким керувався суд, при цьому доказів перебування ОСОБА\_1 у міжнародному розшуку прокурор не надав.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС не встановила порушень судами першої та апеляційної інстанцій вимог кримінального процесуального законодавства у цьому кримінальному провадженні, зокрема, й у частині здійснення спеціального досудового розслідування.

Ухвала суду першої інстанції про здійснення спеціального судового розгляду в кримінальному провадженні стосовно ОСОБА\_1 була постановлена за результатами підготовчого судового засідання 14.12.2017, тобто до публікації 23.11.2018 в газеті «Урядовий кур'єр» повідомлення директора ДБР про початок діяльності цього бюро.

Приймаючи зазначене рішення, суд першої інстанції керувався положеннями абзаців 5 та 8 п. 20-1 Перехідних положень КПК, згідно з якими судовий розгляд у кримінальному провадженні щодо злочинів, зазначених у ч. 2 ст. 297-1 цього Кодексу, а також у цьому пункті, може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (*in absentia*), крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності (спеціальне судове провадження) та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук, чи який понад 6 місяців переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно якого наявні фактичні дані, що він перебуває за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції. Кримінальні провадження, у яких здійснювалося спеціальне досудове розслідування щодо злочинів, передбачених цим пунктом, і обвинувальні акти направлені до суду до спливу строку, передбаченого абз. 1 цього пункту (до дня початку діяльності ДБР), а так само кримінальні справи, які станом на цю дату перебувають на розгляді суду, розглядаються з урахуванням правил спеціального судового провадження та особливостей, визначених цим пунктом.

Врахував суд і те, що стороною обвинувачення під час досудового розслідування вжила заходів для повідомлення ОСОБА\_1 про здійснюване щодо неї кримінальне провадження, зокрема, окрім повідомлень на офіційному сайті Генеральної прокуратури та в газеті «Урядовий кур'єр», повідомлення про підозру ОСОБА\_1 було направлено на електронну адресу так званого Арбітражного суду Республіки Крим

Отже, розгляд кримінального провадження судом за відсутності обвинуваченої ОСОБА\_1 здійснювався на підставі прийнятого рішення про спеціальне судове провадження відповідно до вимог кримінального процесуального закону. Разом з тим, положення закону щодо здійснення спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження не визнані неконституційними і є такими, що узгоджуються зі стандартами, визначеними в Резолюції (75) 11 Комітету Міністрів Ради Європи щодо критеріїв, які регламентують провадження, що здійснюється за відсутності обвинуваченого.

Подальше спеціальне судове провадження здійснювалося з дотриманням вимог ст. 323 КПК, спочатку за участю захисника ОСОБА\_2, а з 25.04.2018 за участю захисника ОСОБА\_3 з повідомленням обвинуваченої шляхом направлення їй повісток про виклик за останньою відомою адресою та публікації інформації про судові засідання в газеті «Урядовий кур'єр».

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 297-5 КПК оголошення про виклик обвинуваченої до суду публікувалися на офіційному сайті вказаного засобу масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження, а також на офіційних веб-сайтах Святошинського районного суду м. Києва, а потім і Київського апеляційного суду.

Таким чином, у цьому кримінальному провадженні суд першої інстанції врахував специфіку спеціального судового провадження (ч. 3 ст. 323 КПК), зберігаючи неупередженість та безсторонність під час розгляду справи приділив особливе значення охороні прав і законних інтересів обвинуваченої як учасника кримінального провадження, яке відбувалося за її відсутності, забезпеченню повного та неупередженого судового розгляду з тим, щоб до обвинуваченої була застосована належна правова процедура в контексті приписів ст. 2 КПК з дотриманням усіх загальних засад кримінального провадження з урахуванням установлених законом особливостей.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.12.2022 у справі № 759/5737/17 (провадження № 51-2899км20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225763>.

### 11. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування

#### 11.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування

11.1.1. Ухвала слідчого судді про зобов'язання слідчого залучити заявника як потерпілого в кримінальному провадженні, надавши пам'ятку про права та обов'язки, і, відповідно, провести допит потерпілого підлягає апеляційному оскарженню

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** слідчий суддя місцевого суду задовольнив скаргу адвоката ОСОБА\_9 в інтересах ОСОБА\_2 на постанову слідчого про відмову у визнанні потерпілим. Скасував постанову слідчого про відмову у задоволенні клопотання та визнанні потерпілою. Зобов'язав уповноважену особу СВ залучити ОСОБА\_2 як потерпілу у кримінальному провадженні, надати їй пам'ятку про права й обов'язки потерпілої та допитати її як потерпілу.

Не погоджуючись із цим рішенням слідчого судді, адвокат ОСОБА\_10, який діє в інтересах ОСОБА\_1, подав апеляційну скаргу.

Апеляційний суд відмовив у відкритті провадження за цією апеляційною скаргою на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки кримінальний процесуальний закон не передбачає оскарження ухвали слідчого судді, якою задоволено скаргу, подану в порядку ст. 303 КПК, а апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає, що суд апеляційної інстанції безпідставно відмовив адвокату ОСОБА\_11 у відкритті апеляційного провадження за його апеляційною скаргою.

Суд апеляційної інстанції, відмовляючи адвокату ОСОБА\_11 у відкритті апеляційного провадження за його апеляційною скаргою, не надав оцінки наявності у слідчого судді згідно з приписами КПК повноважень постановляти за результатами розгляду скарги на рішення слідчого про відмову у визнанні потерпілим ухвалу про зобов'язання останнього винести певне рішення.

Аналіз змісту ч. 5 ст. 55 КПК свідчить про те, що під час досудового розслідування саме слідчий або прокурор повноважні вирішувати питання, пов'язані з визнанням особи потерпілою, або відмовою в такому визнанні.

За матеріалами провадження вбачається, що СВ проводиться досудове розслідування кримінального провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частинами 1, 4 ст. 358 КК, внесеного до ЄРДР за заявою ОСОБА\_1.

Слідчий суддя, розглянувши скаргу та керуючись п. 3 ч. 2 ст. 307 КПК, мав право зобов'язати слідчого вчинити певну дію відповідно до вимог кримінального процесуального закону, однак при цьому не втручаючись у межі його повноважень у кримінальному провадженні.

Слідчий суддя, скасовуючи рішення про відмову у визнанні ОСОБА\_2 потерпілою, формально діяв у межах ч. 2 ст. 307 КПК.

Водночас, усупереч цим же нормам КПК, слідчий суддя зобов'язав слідчого вчинити конкретні дії – залучити ОСОБА\_2 як потерпілу у кримінальному провадженні, надати їй пам'ятку про права й обов'язки потерпілої та допитати її як потерпілу, втрутившись у процесуальні повноваження слідчого.

Враховуючи викладене, колегія суддів ККС дійшла висновку про те, що слідчий суддя хоча й постановив ухвалу формально в межах передбаченої КПК процедури, проте своїм рішенням поклав на слідчого такі зобов'язання, які суперечать змісту ст. 55 КПК, що за своєю суттю свідчить про фактичне втручання в процесуальні повноваження слідчого. Тому таке судове рішення підлягає оскарженню під час досудового розслідування в апеляційному порядку.

Детальніше з текстом постанови ВС від 01.12.2022 у справі № 522/7836/21 (провадження № 51-2328км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107748100>.

## 12. Судове провадження в першій інстанції

### 12.1. Складання досудової доповіді

12.1.1. Досудова доповідь, яка складається на підставі ст. 314-1 КПК, має для суду рекомендаційний характер, а тому суд може її врахувати, виходячи зі своїх дискреційних повноважень.

Відсутність у матеріалах провадження досудової доповіді не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, якщо при призначенні покарання суд урахував дані, які характеризують особу обвинуваченого та яких було достатньо для ухвалення вироку

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за частинами 2, 3, 4 ст. 185 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник, серед іншого, вважає порушенням вимог ст. 314-1 КПК те, що судом не було винесено ухвалу про необхідність складання досудової доповіді.

**Позиція ККС:** залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає, що відсутність досудової доповіді у матеріалах провадження не є істотним порушенням норм кримінального процесуального закону, яке вплинуло чи могло вплинути на обґрунтованість постановленого судового рішення.

За змістом ч. 1 ст. 314-1 КПК досудова доповідь складається з метою забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, а також прийняття судового рішення про міру покарання. Така доповідь для суду має рекомендаційний характер, яку суд може врахувати, виходячи зі своїх дискреційних повноважень.

Як убачається зі змісту вироку, вирішуючи питання про призначення ОСОБА\_7 покарання, суд першої інстанції врахував ступінь тяжкості вчинених кримінальних правопорушень, дані про особу обвинуваченого, який раніше судимий за вчинення крадіжки, на обліку у лікарів психіатра і нарколога не перебуває, не працює, не одружений. Тобто, призначаючи покарання, суд зважив на дані, які характеризують особу обвинуваченого, яких було достатньо для ухвалення вироку.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.12.2022 у справі № 295/8690/21 (провадження № 51-3426км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108059816>.

### 12.2. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження

12.2.1. Проведення апеляційним судом судового засідання під час дії воєнного стану в Україні за участю обвинуваченого в режимі відеоконференції, навіть якщо обвинувачений клопотав про безпосередню участь у судовому засіданні, не порушує права на захист обвинуваченого та узгоджується з приписами ч. 2 ст. 336 КПК

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за ч. 2 ст. 121 КК.



Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Апеляційний розгляд здійснювався 04.05.2022, під час дії воєнного стану.

У касаційних скаргах засуджений звертає увагу на те, що він клопотав про безпосередню участь у судовому засіданні, однак апеляційний розгляд відбувся в режимі відеоконференції, що позбавило його можливості ефективно здійснювати захист своїх інтересів. У зв'язку із цим вважає, що апеляційний суд порушив його право на захист.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнала безпідставними доводи ОСОБА\_7 стосовно порушення апеляційним судом його права на захист у зв'язку із відмовою в задоволенні його клопотання про безпосередню участь в судовому засіданні суду апеляційної інстанції під час дії воєнного стану.

Частиною 2 ст. 336 КПК передбачено, що суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження. У разі якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише вмотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Суд не має права прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, якщо він проти цього заперечує, крім випадків здійснення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану.

З огляду на те, що апеляційний розгляд здійснювався 04.05.2022, під час дії в Україні воєнного стану, проведення апеляційним судом судового засідання за участю обвинуваченого ОСОБА\_7 в режимі відеоконференції узгоджується з приписами ч. 2 ст. 336 КПК.

Як вбачається з матеріалів справи, ОСОБА\_7 під час апеляційного розгляду висловлювався на підтримку доводів своєї апеляційної скарги та скарги захисника, виступав в судових дебатах та з останнім словом.

Детальніше з текстом постанови ВС від 22.12.2022 у справі № 682/620/21 (провадження № 51-2275км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225798>.

### 12.3. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження

12.3.1. Нез'ясування судом думки потерпілих про визначення порядку й обсягу дослідження судом доказів не є порушенням вимог кримінального процесуального законодавства, якщо потерпілі звернулися до суду із заявою про розгляд кримінального провадження за їх відсутності, а інші учасники проти цього не заперечували.

Неналежна якість звукозапису судового засідання, на якому зафіксовано допит обвинуваченого, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону за умови відсутності посилання на те, що викладені у вирокі показання засудженого не відповідають тим, які були надані ним у судовому засіданні

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за частинами 2, 3, 4 ст. 185 КК.

Судовий розгляд цього кримінального провадження здійснювався у порядку, передбаченому ч. 3 ст. 349 КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник, серед іншого, зазначає, що кримінальне провадження в суді першої інстанції здійснювалося за правилами ч. 3 ст. 349 КПК, однак порядок дослідження доказів був визначений без участі потерпілих. Також захисник вказує, що технічний носій інформації, на якому зафіксовано судові провадження в суді першої інстанції, є неналежної якості, оскільки неможливо зрозуміти показання засудженого, що залишилося без належної оцінки апеляційного суду і є безумовною підставою для скасування оскаржуваного судового рішення.

**Позиція ККС:** залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС не вбачає істотних порушень вимог КПК при визначенні обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження, як про це вказує у касаційній скарзі сторона захисту.

При прослуховуванні звукозапису судового засідання в суді першої інстанції встановлено, що в судовому засіданні на запитання головуючого щодо обсягу доказів, які підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження обвинувачений ОСОБА\_7 повідомив, що вину визнає у повному обсязі, цивільний позов також визнає, тому не вбачає необхідності досліджувати докази.

Присутня у засіданні захисник також вказала, що з урахуванням позиції обвинуваченого вважає за можливе не досліджувати всі докази і обмежитись допитом обвинуваченого. Після цього учасникам судового провадження було детально роз'яснено положення ч. 3 ст. 349 КПК щодо оскарження цих обставин в апеляційному порядку.

У подальшому у присутності захисника було допитано обвинуваченого ОСОБА\_7, який вказав, що всі обставини вчинення ним кримінальних правопорушень вірно зазначені в обвинувальному акті та надав відповідні показання, які викладені у вирокі суду першої інстанції.

Ні в апеляційній скарзі, ні в касаційній скарзі, сторона захисту не вказує на те, що викладені у вирокі показання ОСОБА\_7 не відповідають тим, які були надані ним у судовому засіданні, а посилається виключно на неналежну якість звукозапису, на якому зафіксовано допит обвинуваченого.

Враховуючи викладене, колегія суддів ККС не вбачає ці обставинами такими, що істотно порушують вимоги КПК й перешкодили суду ухвалити законне та обґрунтоване рішення.

Також суд не вважає обґрунтованими доводи касаційної скарги щодо порушень при визначенні порядку та обсягу дослідження доказів, а саме визначення його без участі потерпілих.

Як вбачається з матеріалів кримінального провадження, до початку судового розгляду потерпілі подали до суду заяви про розгляд кримінального провадження щодо ОСОБА\_7 за їх відсутності.

Оскільки учасники судового провадження не заперечували проти розгляду кримінального провадження за відсутності потерпілих, колегія суддів ККС вважає, що судом не було порушено вимог КПК при визначенні порядку та обсягу дослідження доказів в аспекті не з'ясування думки потерпілих про цей порядок.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.12.2022 у справі № 295/8690/21 (провадження № 51-3426км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108059816>.

### 12.4. Дослідження документів

12.4.1. Запис телефонних розмов з обвинуваченим, які зробив свідок на диктофон або на пам'ять телефону та передав органу досудового розслідування, не можуть бути оцінені як матеріали НСРД. За наявності обґрунтованих сумнівів щодо достовірності таких записів, які входять до сукупності ключових доказів, покладених в основу обвинувального вироку, учасники судового провадження мають право просити суд призначити відповідну експертизу цих документів

**Обставини справи:** під час судового розгляду кримінального провадження за обвинуваченням ОСОБА\_1 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, сторона захисту звернулася до ВАКС із клопотанням про призначення комплексної судово-фоноскопичної експертизи аудіо- та відеозаписів, отриманих за результатами проведення НСРД, а також носіїв інформації та технічних засобів, за допомогою яких отримано зазначену інформацію. Своє клопотання захисник обґрунтовував, серед іншого, тим, що допитаний в судовому засіданні як свідок ОСОБА\_2, відповідаючи на запитання сторони захисту пояснив, що його розмови із ОСОБА\_1 відбувалися за допомогою месенджерів «WhatsApp» та «Line», які дозволяють спілкування через Інтернет-підключення, дають можливість надсилати текстові повідомлення, здійснювати дзвінки та передавати файли в месенджері. Свої розмови із ОСОБА\_1 (із використанням вказаних месенджерів) ОСОБА\_2 записував на диктофон або під час розмови вмикав звукозапис у телефоні та здійснював запис розмов на пам'ять телефону, а згодом надав записи розмов працівникам НАБУ на матеріальних носіях інформації. Захисник вказував, що вказані звукозаписи не є за своєю процесуальною природою інформацією, що знята з телекомунікаційних мереж в розумні НСРД, а сторона обвинувачення, спираючись на записи як на результати НСРД, що отримані з транспортних телекомунікаційних мереж, істотно порушила вимоги КПК щодо порядку здійснення кримінального провадження під час збирання доказів.

Разом із тим, посилаючись на відомості, отримані від обвинуваченого, захисник стверджував, що розмови ОСОБА\_1, аудіо запис яких міститься на дисках та картах пам'яті, доданих до протоколів НСРД, змонтовані у вигідному для обвинувачення сенсі. Більш того, зі слів ОСОБА\_1, на запису взагалі міститься не голос обвинуваченого, а імітація начебто його розмови (голосу).

ВАКС залишив без задоволення це клопотання сторони захисту.

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** за результатами розгляду вказаного кримінального провадження та оцінки доказів, наданих стороною обвинувачення, ВАКС визнав винуватим і засудив ОСОБА\_1 за ч. 2 ст. 369-2 КК.

АП ВАКС змінила цей вирок в частині призначеного покарання. В решті вирок залишено без зміни.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу АП ВАКС та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вбачає необґрунтованим визнання АП ВАКС безпідставними доводів захисника про неправомірність відмови йому у призначенні судово-технічної фоноскопичної експертизи записів розмов на дисках і картах пам'яті як додатків до протоколів про результати проведення аудіо-, відеоконтролю особи та зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

ВАКС, виходячи з вимог ч. 2 ст. 242 КПК, встановив, що комплексна судово-фоноскопична експертиза не належить до обов'язкових експертних досліджень, а із заявленого клопотання вбачається, що захисник ставить під сумнів надані прокурором докази, заявляючи про їх підробку та вказуючи про необхідність застосування положень ч. 4 ст. 359 КПК. На підставі вказаного дійшов до висновку про необхідність відмови в задоволенні клопотання захисника з мотивів його недостатньої обґрунтованості та безпідставності, оскільки захистом не наведено переконливих аргументів на підтвердження наявності ознак змін у зазначених файлах та необхідності проведення відповідного експертного дослідження.

Також відхилив доводи сторони захисту щодо автентичності голосу засудженого на аудіозаписі, посилаючись на те, що клопотання сторони захисту про призначення та проведення фоноскопичної експертизи щодо ідентифікації голосів осіб, між якими відбулася розмова, заявлене стороною захисту, містить суперечливі мотиви, якими вважав те, що захисник посилається як на монтаж звукозапису розмов, так і на імітацію голосу обвинуваченого на звукозаписах, отриманих внаслідок НСРД.

Апеляційний суд погодився з висновком ВАКС щодо визнання достовірними та належними доказами фактичних даних, отриманих із матеріалів НСРД, втім не зважив належним чином на залишення без задоволення клопотання сторони захисту про перевірку їх достовірності.

Частково відтворивши відповідні доводи сторони захисту у судовому рішенні, АП ВАКС виходила із того, що захист посилається лише на те, що голос на записаних розмовах (на дисках і картах пам'яті як додатків до протоколів про результати проведення аудіо-, відеоконтролю особи та зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж) не належить обвинуваченому, що їх змонтовано у спосіб, вигідний для сторони обвинувачення. З огляду на вказане, колегія суддів АП ВАКС вбачала істотну суперечність в таких доводах захисника, оскільки, з одного боку він заперечує взагалі наявність голосу обвинуваченого в записах розмов, а з іншого – стверджує про їх монтаж у вигідний

для сторони обвинувачення спосіб, тобто про спотворення змісту розмов за участю обвинуваченого.

Конкретизації того, в чому саме виявляється така суперечність, оскаржене судове рішення не містить, а саме твердження АП ВАКС не можна вважати переконливим. Сторона захисту не заперечуючи факту спілкування ОСОБА\_2 та ОСОБА\_1 між собою, відстоювала версію про інший зміст інформації, яка була повідомлена його учасниками один одному, з огляду на що, твердження суду про те, що характер такого спотворення в апеляційній скарзі та під час апеляційного розгляду захисник не наводить, виглядає безпідставним.

Колегія суддів ККС дійшла висновку, що АП ВАКС, відобразивши відповідні доводи апеляційної скарги захисника в тексті оскарженого рішення, в цій частині стосовно їх спростування здебільшого обмежилася лише цитуванням рішення ВАКС про відмову у задоволенні клопотання про призначення експертизи, мотивів, викладених у ньому, водночас залишила їх без належного аналізу та оцінки, фактично не дала переконливого спростування доводам, наведеним у апеляційній скарзі, про недостовірність цих доказів, а також про необґрунтованість та невмотивованість висновків суду першої інстанції.

Крім того, вказавши про необхідність застосування положень ч. 4 ст. 359 КПК, АП ВАКС залишила поза увагою, що відповідно до приписів ч. 3 ст. 358 вказаного Кодексу у випадках, якщо долучений до матеріалів кримінального провадження або наданий суду особою, яка бере участь у кримінальному провадженні, для ознайомлення документ викликає сумнів у його достовірності, учасники судового провадження мають право просити суд виключити його з числа доказів і вирішувати справу на підставі інших доказів або призначити відповідну експертизу цього документа. Отже положення ч. 4 ст. 359 КПК мають застосовуватись у взаємозв'язку із положеннями статей 332, 242 КПК та ч. 3 ст. 358 цього Кодексу, оскільки призначення і проведення експертизи прямо передбачено в законі як належний процесуальний засіб перевірки достовірності доказів і, відповідно, встановлено процесуальний порядок його застосування.

Беручи до уваги, що доводи апеляційної скарги захисника стосувалися очевидної неузгодженості обставин, на які суд першої інстанції посилався на спростування доводів захисника щодо призначення експертизи для перевірки достовірності матеріалів НСРД, які входять до сукупності ключових доказів, покладених в основу обвинувального вироку, наведене апеляційним судом обґрунтування підстав, з яких ці доводи були відхилені, не є достатнім, оскільки переконливо не усуває сумніви у достовірності доказів, отриманих за версією сторони обвинувачення внаслідок здійснення НСРД.

Апеляційним судом також не прийнято рішення стосовно обґрунтованості доводів апеляційної скарги сторони захисту в тій частині, де йдеться про те, що ОСОБА\_2 записував розмови по телефону із ОСОБА\_1 на диктофон або під час таких розмов вмикав звукозапис в телефоні та здійснював запис розмов на пам'ять телефону, а згодом надав всі ці записи працівникам НАБУ на матеріальних носіях інформації. На недопустимість таких доказів посилається сторона захисту, з огляду



на те, що про такі обставини фіксації розмов повідомив саме ОСОБА\_2 під час його допиту, і звукозаписи судового засідання підтверджують твердження сторони захисту в цій частині. За встановленої судами достовірності повідомлених ОСОБА\_2 відомостей, висновки судів попередніх інстанцій щодо оцінки таких звукозаписів (доказів) як матеріалів НСРД є передчасними, оскільки у такому разі вони не містять ознак зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Виглядає так, що дієвим засобом спростування сумнівів за таких обставин є проведення спеціального дослідження, на якому наполягала сторона захисту, аби у спосіб, передбачений законом, перевірити достовірність доказів.

У провадженні висловлено окрему думку.

Детальніше з текстом постанови ВС від 02.12.2022 у справі № 758/1780/17 (провадження № 51-4254км21) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805025>.

Окрема думка: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834095>.

### 13. Провадження в суді апеляційної інстанції

#### 13.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

13.1.1. Ухвала суду про обрання та продовження запобіжного заходу в порядку ст. 508 КПК у вигляді поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають небезпечну поведінку особи, підлягають апеляційному оскарженню

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд продовжив ОСОБА\_8 строк дії запобіжного заходу у вигляді поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають його небезпечну поведінку.

Апеляційний суд відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою ОСОБА\_7 на підставі ч. 4 ст. 399 КПК у зв'язку з тим, що ухвала суду про продовження строку дії запобіжного заходу у вигляді поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають небезпечну поведінку, з огляду на приписи ст. 392 КПК окремому оскарженню в апеляційному порядку не підлягає.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегією суддів ККС встановлено, що рішення апеляційного суду істотно порушує кримінальне процесуальне законодавство.

Аналіз рішень ЄСПЛ (зокрема, «Ілнзеєр проти Німеччини» (Ilmseher v. Germany), § 127; «Станев проти Болгарії» (Stanev v. Bulgaria), § 145; «Д.Д. проти Литви» (D.D. v. Lithuania), § 156; «Кальвейт проти Німеччини» (Kallweit v. Germany), § 45; «Штукатуров проти Росії» (Shtukaturov v. Russia), § 114; «Варбанов проти Болгарії» (Varbanov v. Bulgaria), § 45; «Вінтерверп проти Нідерландів» (Winterwerp v. the Netherlands) свідчить про те, що на запобіжний захід у вигляді поміщення особи до психіатричного закладу в умовах, які виключають її небезпечну поведінку, поширюються ті ж гарантії, закріплені у ст. 5 Конвенції, які поширюються і на запобіжний захід у виді тримання під вартою.

На думку колегії суддів ККС, на рішення судів щодо обрання та продовження запобіжного заходу в порядку ст. 508 КПК у вигляді поміщення до

закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають небезпечну поведінку, ухвалені під час судового розгляду, має поширюватися такий же порядок оскарження, як і на рішення щодо обрання і продовження строку запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Детальніше з текстом постанови ВС від 22.12.2022 у справі № 753/7745/18 (провадження № 51-4100км19) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108059801>

### 13.2. Поновлення строку на апеляційне оскарження

13.2.1. Повномасштабне вторгнення РФ 24.02.2022 на територію України, введення воєнного стану і, як наслідок, переїзд адвоката в більш безпечне місце самі собою не можуть вважатися поважними причинами пропуску строку на апеляційне оскарження вироку суду першої інстанції, якщо адвокат не надав підтвердження такого переїзду, а в самому регіоні, де розташований суд апеляційної інстанції, бойові дії не велися

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** Вінницький міський суд Вінницької області вироком від 19.07.2021 визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за ч. 1 ст. 309 КК.

Вінницький апеляційний суд ухвалою від 19.04.2022 відмовив захиснику у поновленні строку на апеляційне оскарження вказаного вироку суду.

У касаційній скарзі захисник вказує, що апеляційний суд безпідставно відмовив йому у поновленні строку на апеляційне оскарження з підстав того, що вирок був направлений 19.07.2021 ОСОБА\_7 та захиснику, а в матеріалах кримінального провадження перебуває заява про ознайомлення з матеріалами справи від 10.02.2022, в якій не зазначено, що обвинувачений та захисник не отримували копію вироку. Апеляційний суд не вказав на докази щодо направлення вироку суду, а в процесуальному законі не має вимог про зазначення учасником провадження про отримання чи неотримання вироку суду. Як зазначає у касаційній скарзі захисник, 24.02.2022 почалося повномасштабне вторгнення з боку РФ на територію України, а тому лише 21.02.2022 стороною захисту було отримано вирок суду, на підставі заяви про його видачу, а у зв'язку із повномасштабним вторгненням уся документація адвокатського бюро та комп'ютерного обладнання перевозилися з 24.02.2022 по 24.03.2022 з м. Вінниці в інше безпечне місце.

**Позиція ККС:** залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

**Обґрунтування позиції ККС:** на переконання колегії суддів ККС, захисником не було вказано будь-яких об'єктивних перешкод, та не надано переконливих доказів на підтвердження того, що він був позбавлений реальної можливості в порядку, передбаченому законодавством, подати касаційну скаргу саме в період строку на апеляційне оскарження.

Відмовляючи захиснику в задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження вироку суду та повертаючи йому апеляційну скаргу, апеляційний суд мотивував своє рішення тим, що вирок суду ухвалений 19.07.2021 та його копія направлена ОСОБА\_7 та захиснику. 19.08.2021 вирок набрав законної

сили та надісланий на виконання до органу пробації, 26.08.2021 і 31.08.2021 прийнятий до виконання.

Апеляційний суд у рішенні посилався на те, що в матеріалах кримінального провадження є заява від 10.02.2022 від захисника про ознайомлення з матеріалами справи та виготовлення копій, в якій не зазначено, що він та обвинувачений не отримували копію вироку, а з матеріалами, в тому числі і з вироком, він ознайомився 23.02.2022.

Крім того, апеляційний суд не вважав поважною причиною для пропуску строку на апеляційне оскарження посилання захисника на тимчасове припинення роботи, пов'язане із перевезенням комп'ютерного обладнання та матеріалів у безпечне місце та повернення до роботи після відносної стабілізації ситуації у регіоні, оскільки захисником не надано підтвердження щодо переведення чи переїзду до іншого регіону, а також в м. Вінниці не велися бойові дії, і не було умов, які б перешкодили подати апеляційну скаргу захиснику протягом 30 днів після ознайомлення і отримання копії вироку щодо ОСОБА\_7.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, до Вінницького міського суду 13.07.2021 надійшов обвинувальний акт, в якому міститься клопотання про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні відповідно до ч. 2 ст. 302 КПК. Копію обвинувального акта отримано засудженим та його захисником 02.09.2020. Відповідно до заяви засуджений ознайомлений з обмеженням права на апеляційне оскарження у разі надання згоди на розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку, що засвідчено підписом засудженого та його захисника.

Вирок суду ухвалено 19.07.2021 в спрощеному порядку на підставі ч. 2 ст. 381 КПК, його копію направлено учасникам судового провадження супровідним листом від 19.07.2021. Після набрання вказаним вироком суду законної сили 26.08.2021 було направлено розпорядження про виконання вироку, що набрав законної сили, про що з центру пробації направлено повідомлення про прийняття до виконання.

Після цього захисник ознайомився з матеріалами кримінального провадження 23.02.2022 на підставі його заяви від 10.02.2022, а 30.03.2022 до суду надійшла апеляційна скарга захисника.

На підставі вказаних матеріалів кримінального провадження колегія суддів встановила, що засуджений був ознайомлений про своє право на апеляційне оскарження вироку суду, який ухвалений у спрощеному порядку, а оскарження захисником вироку суду, який ухвалено 19.07.2021, відбулося лише у березні 2022 р.

Колегія суддів ККС не визнає переконливими доводи захисника щодо неможливості подати апеляційну скаргу через початок 24.02.2022 повномасштабного вторгнення з боку РФ на територію України та переїзд його офісу в безпечне місце, оскільки це може бути обґрунтованим поважністю пропуску строку на апеляційне оскарження після 24.02.2022. В той час як обвинувальний акт отримано у вересні 2020 р., вирок суду ухвалено у липні 2021 р., а апеляційна скарга подана лише у березні 2022 р.

Детальніше з текстом постанови ВС від 13.12.2022 у справі № 127/1796/21 (провадження № 51-2157км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107904819>.

13.2.2. Поважною причиною поновлення строку на апеляційне оскарження судового рішення доцільно вважати перебування засудженого на непідконтрольній Україні території в межах реалізації домовленостей стосовно обміну полоненими, що позбавляло його можливості звернутися за захистом та правовою допомогою для написання апеляційної скарги

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд вироком від 26.12.2019 визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за ч. 1 ст. 258-3, ч. 2 ст. 28 – ч. 1 ст. 263, ч. 3 ст. 258 КК.

Запобіжний захід стосовно ОСОБА\_7 у вигляді тримання під вартою змінено на особисте зобов'язання. Його звільнено з-під варти в залі суду та покладено на нього виконання обов'язку, передбаченого п. 1 ч. 5 ст. 194 КПК.

Засуджений ОСОБА\_7 та його захисник оскаржили зазначений вирок до апеляційного суду.

Апеляційний суд ухвалою від 07.06.2021 відмовив засудженому ОСОБА\_7 і його захиснику у поновленні строку на апеляційне оскарження вироку місцевого суду від 26.12.2019 та повернув їх апеляційні скарги.

У касаційній скарзі засуджений ОСОБА\_7 стверджує, що строк апеляційного оскарження він пропустив із поважних причин, оскільки не мав можливості своєчасно і з використанням правової допомоги оскаржити вирок суду першої інстанції. Обґрунтовуючи свої доводи, вказує, що в день ухвалення вироку він не був звільнений з-під варти, а переданий із залу суду працівникам контррозвідки СБУ для проведення 29.12.2019 в рамках реалізації домовленостей стосовно обміну полоненими. У період часу з 26.12.2019 по 29.12.2019 до моменту обміну він був позбавлений волі, і його місцезнаходження відоме не було. Зазначає, що 15.06.2020 під час перебування на непідконтрольній Україні території його без складання протоколу було затримано та доставлено до слідчого ізолятора, після чого він подав на вирок апеляційну скаргу та просив поновити строк на його оскарження.

**Позиція ККС:** скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС вважає, що висновки апеляційного суду про ненаведення в клопотанні про поновлення строку на апеляційне оскарження жодних обставин, які об'єктивно унеможливлювали вчинення засудженим ОСОБА\_7 такої процесуальної дії, як подання апеляційної скарги на вирок, у передбачений законом строк, не ґрунтуються на матеріалах справи.

Апеляційний суд, відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, зокрема, дослідив та оцінив письмові документи, які були витребувані ним під час розгляду клопотань про поновлення строку апеляційного оскарження вироку, а саме лист Об'єднаного центру з координації пошуку, звільнення незаконно позбавлених волі осіб у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ у Донецькій та Луганській областях, яким підтверджується, що в рамках реалізації п. 6 Комплексу заходів щодо виконання Мінських домовленостей (забезпечення

звільнення і обмін всіх заручників і незаконно позбавлених на основі принципу «всіх на всіх») 23.09.2019 обвинувачений ОСОБА\_7 надав добровільну згоду та був залучений до участі в процесі взаємного звільнення осіб. В період з 23.09.2019 по 29.12.2019 обвинувачений ОСОБА\_7 постійно спілкувався з представниками Міжнародного комітету Червоного Хреста, вимоги ст. 63 Конституції України в частині отримання права обвинуваченого ОСОБА\_7 на захист не порушувалися.

29.12.2019 в рамках взаємного звільнення за власним бажанням обвинувачений ОСОБА\_7 перемістився на тимчасово окуповану територію Донецької області.

Також обвинувачений ОСОБА\_7 надав особисту згоду на тимчасові обмеження щодо вільного переміщення та необхідності знаходитися у визначеному місці під час участі в процесі.

Також судом апеляційної інстанції були досліджені протокол про затримання особи, взяття під варту від 14.06.2020, складений оперуповноваженим ВП ГУНП у присутності двох понятих, яким підтверджується, що 14.06.2020 ОСОБА\_7 було затримано та доставлено до ВП ГУНП, підстава затримання – розпорядження про виконання вироку місцевого суду від 26.12.2019.

Апеляційний суд дійшов висновку, що обвинувачений ОСОБА\_7 мав можливість своєчасно оскаржити вирок у строк, встановлений законом, проте цього не зробив, враховуючи, що з моменту винесення ухвали суду першої інстанції пройшов доволі тривалий строк, більш ніж 10 місяців, тож поновлення процесуального строку зі впливом значного періоду часу та за підстав, які не є переконливими, може порушити принцип правової визначеності.

Вказано, що наведені в клопотаннях засудженого ОСОБА\_7 та захисника причини пропуску засудженим ОСОБА\_7 строку апеляційного оскарження вироку, на думку суду апеляційної інстанції, є неповажними, оскільки зазначені ними обставини не перебували за межами волевиявлення засудженого ОСОБА\_7 та об'єктивно не перешкоджали йому в реалізації його права на апеляційне оскарження вироку суду у порядку та строки, визначені кримінальним процесуальним законодавством.

Однак, як убачається з матеріалів провадження, апеляційним судом не взято до уваги та не надано оцінки доводам ОСОБА\_7 та захисника, які стверджували, що вирок суду щодо ОСОБА\_7 було проголошено в судовому засіданні 26.12.2019, його було звільнено з під варті і 29.12.2019 в рамках реалізації домовленостей стосовно обміну полоненими передано на непідконтрольну Україні територію, тобто ОСОБА\_7 відразу після звільнення з-під варті судом перебував під контролем правоохоронних органів, а в подальшому – під контролем органів на тимчасово окупованій непідконтрольній Україні території, але 12.06.2020 на цій території його було затримано та доставлено до слідчого ізолятора, що було встановлено у цьому кримінальному провадженні касаційним судом у постанові ВС від 03.03.2021. У цей час ОСОБА\_7 не мав можливості звернутися за захистом та правовою допомогою, а лише 18.06.2020 ОСОБА\_7 подав апеляційну скаргу



з клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження вироку місцевого суду від 26.12.2019.

Детальніше з текстом постанови ВС від 19.12.2022 у справі № 263/13128/18 (провадження № 51-3202км19) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108059847>.

### 13.3. Межі перегляду судом апеляційної інстанції

13.3.1. Відсутність обґрунтованого клопотання сторони кримінального провадження про дослідження доказів за умови, що в оскарженому вироку суд дав оцінку всім доказам, на неправильну оцінку яких посилається сторона на стадії апеляційного оскарження вироку, не зумовлює обов'язку апеляційного суду повторно досліджувати обставини, встановлені під час кримінального провадження, та не створює передумов для використання апеляційним судом свого права дослідити нові докази за наявності підстав, регламентованих положеннями ч. 3 ст. 404 КПК.

За відсутності мотивованого клопотання про повторне дослідження доказів, яке обов'язково має відповідати положенню ч. 3 ст. 404 КПК, апеляційний суд не повинен досліджувати ці докази, оскільки протилежне, без дотримання принципів, закріплених у приписах зазначеної норми процесуального закону, може перетворити апеляційний перегляд судового рішення на повторний розгляд кримінального провадження по суті, що фактично нівелює принцип інстанційності судочинства

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватою та засудив ОСОБА\_1 за ч. 1 ст. 111 КК в редакції законів від 08.04.2014 № 1183-VII та від 07.10.2014 № 1689-VII.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що апеляційний суд порушив положення ч. 3 ст. 404 КПК через безпідставну відмову у задоволенні клопотання про повторне дослідження доказів.

**Позиція ККС:** залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

**Обґрунтування позиції ККС:** колегія суддів ККС визнала доводи у касаційній скарзі захисника необґрунтованими.

Як установила колегія суддів ККС, вирок суду першої інстанції належним чином умотивований і відповідає вимогам ст. 374 КПК. Зокрема, в ньому вказано формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, із зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків кримінального правопорушення, форми вини і мотивів кримінального правопорушення, диспозиції статті (частини статті) КК, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, у вчиненні якого засуджену визнано винною, та об'єктивні докази на підтвердження встановлених судом обставин. Крім того, відповідно до ч. 5 ст. 374 КПК у зазначеному рішенні суд обґрунтував, що в цьому кримінальному провадженні сторона обвинувачення вжила всіх можливих передбачених законом заходів щодо дотримання прав підозрюваної чи обвинуваченої на захист та доступ до правосуддя з урахуванням установлених

законом особливостей для кримінального провадження, у якому здійснювалося спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження (*in absentia*).

Тобто суд урахував правові позиції ЄСПЛ (справа «Колоцця проти Італії», рішення від 12.02.1985; справа «Шомоді проти Італії», рішення від 18.05.2004 та інші), за якими суд під час розгляду справи в порядку спеціального судового провадження зобов'язаний обґрунтувати, чи були вжиті всі можливі, передбачені законом заходи щодо дотримання прав обвинуваченого на захист та доступ до правосуддя.

Апеляційний суд, перевіряючи доводи сторони захисту щодо невідповідності висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження, аналогічні тим, які були предметом розгляду в суді першої інстанції та викладені в касаційній скарзі захисника, погодився з наведеними висновками суду першої інстанції.

Разом з тим згідно зі ст. 23 КПК суд досліджує докази безпосередньо. Ця засада кримінального судочинства має значення для повного з'ясування обставин кримінального провадження та його об'єктивного вирішення. Безпосередність сприйняття доказів дає змогу суду належним чином дослідити і перевірити їх (як кожний доказ окремо, так і у взаємозв'язку з іншими доказами), здійснити їх оцінку за критеріями, визначеними в ч. 1 ст. 94 КПК, та сформулювати повне й об'єктивне уявлення про фактичні обставини конкретного кримінального провадження. Виходячи з такої засади кримінального провадження, як безпосередність дослідження доказів (п. 16 ч. 1 ст. 7, ст. 23 КПК), апеляційний суд не вправі давати доказам іншу оцінку, ніж та, яку дав суд першої інстанції, якщо доказів, наданих сторонами обвинувачення й захисту, не було безпосередньо досліджено під час апеляційного перегляду кримінального провадження.

Відповідно до вимог ст. 404 КПК суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції вправі вийти за межі апеляційних вимог, якщо цим не погіршується становище обвинуваченого або особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо розгляд апеляційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні скарги не надійшли, суд апеляційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

Згідно з ч. 3 ст. 404 КПК за клопотанням учасників судового провадження суд апеляційної інстанції зобов'язаний повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, що вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями, та може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, виключно якщо про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується. За змістом цієї норми процесуального закону учасник судового провадження має право не лише формально заявити клопотання про повторне дослідження обставин або доказів, а й повинен зазначити, які конкретно

обставини (докази) потрібно дослідити, та обґрунтувати, чому вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями чи взагалі не досліджені.

Як убачається з матеріалів провадження, апеляційний суд відмовив захиснику у задоволенні клопотання про повторне дослідження доказів, оскільки він не обґрунтував, чому відповідні докази були досліджені судом першої інстанції неповністю чи з порушеннями. Тобто у зв'язку з відсутністю належно обґрунтованого клопотання захисника про повторне дослідження доказів у справі та відповідного доведення них своїх доводів апеляційний суд вичерпав усі визначені законом можливості для з'ясування обставин справи, зокрема перевірки доводів апеляційної скарги, а з урахуванням положень статей 2, 7, 22, 26 КПК, відповідно до яких на суд не може бути покладена функція збирання доказів, а також за умови відсутності обґрунтованих клопотань сторін кримінального процесу щодо повторного дослідження доказів апеляційний суд не має законних підстав повторно досліджувати докази у кримінальному провадженні, оскільки таким чином буде порушено принцип змагальності та диспозитивності.

При цьому апеляційний суд урахував, що такі засади, як безпосередність дослідження доказів судом апеляційної інстанції та судом першої інстанції, відрізняються за змістом, оскільки апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в місцевому суді з урахуванням особливостей, передбачених гл. 31 КПК. Ця відмінність зумовлена такою функцією суду апеляційної інстанції, як перегляд вироку суду в апеляційному порядку, а не вирішення кримінального провадження по суті, що дублює функції суду першої інстанції.

ВС наголошує, що апеляційний суд покликаний не стільки самостійно встановити обставини кримінального провадження, скільки перевірити й оцінити правильність їх встановлення судом першої інстанції, точність та відповідність застосування норм матеріального і процесуального закону, справедливості призначеного заходу кримінально-правового впливу, а також безпомилковість вирішення інших питань, що підлягають з'ясуванню під час ухвалення судового рішення.

Тобто, на відміну від суду першої інстанції, апеляційний суд здійснює перегляд вироку суду першої інстанції в межах апеляційної скарги, а тому повноваження суду апеляційної інстанції стосовно дослідження доказів визначаються переглядом кримінального провадження в межах вимог апеляційної скарги з урахуванням наявності або відсутності обґрунтованого клопотання сторони кримінального провадження щодо повторного дослідження доказів.

Отже, відсутність обґрунтованого клопотання сторони кримінального провадження про дослідження доказів, за умови того, що в оскарженому вироку суд дав оцінку всім доказам, на неправильну оцінку яких посилається сторона на стадії апеляційного оскарження вироку, не зумовлює обов'язку апеляційного суду повторно досліджувати обставини, встановлені під час кримінального провадження, та не створює передумов для використання апеляційним судом свого права

дослідити нові докази за наявності підстав, регламентованих положеннями ч. 3 ст. 404 КПК.

Тому за відсутності мотивованого клопотання про повторне дослідження доказів, яке обов'язково має відповідати положенню ч. 3 ст. 404 КПК, апеляційний суд не повинен досліджувати ці докази, оскільки протилежно, без дотримання принципів, закріплених у приписах зазначеної норми процесуального закону, може перетворити апеляційний перегляд судового рішення в повторний розгляд кримінального провадження по суті, що фактично нівелює принцип інстанційності судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.12.2022 у справі № 759/5737/17 (провадження № 51-2899км20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108225763>.

### РОЗДІЛ III. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ, ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ, ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

#### 1. Досудове розслідування

##### 1.1. Підслідність

1.1.1. У зв'язку з необхідністю відступити від висновку щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВС, та з метою забезпечення єдності судової практики щодо оцінки з точки зору допустимості чи недопустимості доказів, отриманих під час досудового розслідування, проведеного з порушенням правил територіальної підслідності, якщо воно не призвело до істотного порушення або звуження фундаментальних прав і свобод людини, кримінальне провадження передано на розгляд ОП

**Позиції судів першої та апеляційної інстанцій:** місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА\_7 за ч. 2 ст. 369-2 КК.

Апеляційний суд закрити вказане кримінальне провадження у зв'язку з недоведенням того, що обвинуваченим був вчинений цей злочин.

Апеляційний суд мотивував своє рішення тим, що всупереч вимогам статей 214, 218 КПК досудове слідство у цьому кримінальному провадженні було проведено поза межами територіальної юрисдикції органу досудового розслідування, де був вчинений злочин, тобто неуповноваженими на те особами, які за законом не мали повноважень, у тому числі і на збирання доказів, у зв'язку із чим усі зібрані у цій справі докази є недопустимими.

**Позиція ККС:** кримінальне провадження передано на розгляд ОП.

**Підстави передачі кримінального провадження на розгляд ОП:** необхідність відступити від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВС у справі № 520/8432/16-к щодо здійснення досудового розслідування неуповноваженим на те органом та визнання недопустимими усіх зібраних доказів.

**Обґрунтування позиції ОП:** під час касаційного розгляду колегія суддів ККС дійшла висновку про необхідність передати це кримінальне провадження на розгляд ОП.

Відповідно до постанови колегії суддів Третьої судової палати ККС від 06.10.2021 (справа № 520/8432/16-к, провадження № 51-1648км21) розглянуто касаційну скаргу прокурора на ухвалу апеляційного суду від 26.02.2021 щодо ОСОБА\_10 та ОСОБА\_11. Цією ухвалою вирок місцевого суду від 25.01.2018, яким ОСОБА\_10 та ОСОБА\_11 засуджено за ч. 3 ст. 368 КК, скасовано, а кримінальне провадження щодо них на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК закрито. У касаційній скарзі на ухвалу суду апеляційної інстанції прокурор, посилаючись на істотне порушення вимог кримінального процесуального закону та неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність, просив ухвалу апеляційного суду скасувати і призначити новий розгляд у зазначеному суді. При цьому, крім іншого, прокурор не погоджувався з позицією апеляційного суду щодо недопустимості



доказів, отриманих під час досудового розслідування з порушенням правил територіальної підслідності, без обґрунтування того, яким чином це вплинуло на забезпечення прав і основних свобод ОСОБА\_10 та ОСОБА\_11 під час кримінального провадження і на справедливість судового рішення в цілому.

Приймаючи рішення про залишення касаційної скарги прокурора без задоволення, а оскарженої ухвали апеляційного суду без зміни, колегія суддів касаційного суду у вищевказаній постанові від 06.10.2021 констатувала, що всупереч приписам процесуального закону досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо ОСОБА\_10 та ОСОБА\_11, які обвинувачувались у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, яке було вчинено на території Київського району м. Одеси, здійснювалося слідчими СВ Малиновського ВП в м. Одесі ГУНП в Одеській області. При цьому прокурор Одеської місцевої прокуратури № 2, який виніс постанову про направлення матеріалів кримінального провадження до слідчого відділу Малиновського відділу поліції в м. Одесі ГУНП в Одеській області, не є суб'єктом, визначеним у ч. 5 ст. 36 КПК, який має право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування. Тому передбачених згаданю нормою КПК підстав доручати здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні іншому органу ніж той, в межах якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, у прокурора не було. З огляду на викладене ВС вважав, що суд апеляційної інстанції, встановивши наведені обставини, дійшов обґрунтованого висновку, що досудове розслідування в цьому кримінальному провадженні здійснювалось не уповноваженим на те органом, у зв'язку з чим правильно визнав усі зібрані докази недопустимими і закрити кримінальне провадження.

Колегія суддів ККС вважає, що правовідносини, які розглядаються в цьому кримінальному провадженні, та правовідносини, що були предметом розгляду колегією суддів Третьої судової палати ККС у справі № 520/8432/16-к, є подібними в розумінні ст. 434-1 КПК, оскільки стосуються концептуального підходу до оцінки доказів, отриманих з порушенням правил територіальної підслідності, з точки зору допустимості/недопустимості.

При цьому, на переконання колегії суддів ККС, на відміну від вищевказаного правового підходу, порушення вимог кримінального процесуального закону щодо територіальної підслідності, якщо воно не призвело до істотного порушення або звуження фундаментальних прав і свобод людини, не може слугувати підставою для автоматичного визнання доказів недопустимими.

Щодо відступу від висновку про застосування норми права у подібних правовідносинах.

Послідовність викладення в диспозиції ст. 2 КПК завдань кримінального провадження дає підстави для висновку, що застосування належної юридичної процедури є не самоціллю, а важливою умовою досягнення результатів кримінального судочинства, визначених законодавцем як пріоритетні, – захисту особи, суспільства та держави від злочинних посягань, охорони прав і свобод

людини, забезпечення оперативного й ефективного розкриття кримінальних правопорушень і справедливого судового розгляду.

В основі встановлених кримінальним процесуальним законом правил допустимості доказів лежить концепція, відповідно до якої в центрі уваги суду повинні знаходитися права людини і виправданість втручання в них держави незалежно від того, яка саме посадова особа обмежує права.

Невідповідність тим чи іншим вимогам закону нівелює доказове значення відомостей, одержаних у результаті відповідних процесуальних дій, не в будь-якому випадку, а лише в разі, якщо вона призвела до порушення прав людини і основоположних свобод або ж ставить під сумнів походження доказів, їх надійність і достовірність. Адже для прийняття законного й обґрунтованого рішення суд має отримувати максимально повну інформацію щодо обставин, які належать до предмета доказування, надаючи сторонам у змагальній процедурі достатні можливості перевірити й заперечити цю інформацію.

Таким чином, вирішуючи питання про вплив порушень порядку проведення процесуальних дій на доказове значення отриманих у їх результаті відомостей, суд повинен насамперед з'ясувати вплив цих порушень на ті чи інші конвенційні або конституційні права людини, зокрема встановити, наскільки процедурні недоліки «зруйнували» або звузили ці права або ж обмежили особу в можливостях їх ефективного використання.

Такі висновки сформувала ВП в постанові від 31.08.2022 (справа № 756/10060/17, провадження № 13-Зкс22), вказавши на те, що уразі визнання доказів недопустимими суд має вмотивувати свої висновки про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зазначивши, які саме й чії права і свободи було порушено і в чому це виражалось. Оцінюючи докази на предмет допустимості відповідно до критеріїв, встановлених кримінальним процесуальним законом, суд виходить з обставин конкретної справи і також повинен вмотивувати своє рішення.

Частина 7 ст. 214 КПК (у редакції, чинній на момент вчинення інкримінованого ОСОБА\_7 кримінального правопорушення), передбачала, що якщо відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР внесені прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

Інститут підслідності покликаний оптимізувати діяльність органів, що здійснюють досудове розслідування, з метою його найбільш ефективної та результативної організації для досягнення завдань кримінального провадження, передбачених у ст. 2 КПК. Водночас забезпечення ефективного розслідування і, як складова цієї діяльності, визначення органу розслідування є по суті управлінською діяльністю прокурора, у якого можуть бути найрізноманітніші підстави для передачі справи тому чи іншому органу. Це можуть бути відомості про особисту зацікавленість посадових осіб «правильного» органу розслідування в результатах справи, і їхня функціональна залежність від сторін у справі, і відсутність достатнього

досвіду, ресурсів та інформації в того органу, який має проводити розслідування за визначеною законом підслідністю тощо.

У розумінні п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК реалізація органами досудового розслідування своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, як підстава для визнання доказів недопустимими означає вчинення дій чи прийняття рішень, які не належать до предмета відання цих органів.

Нормативна вимога проведення процесуальних дій уповноваженими суб'єктами покликана забезпечити вчинення цих дій особами з необхідною кваліфікацією, які виконують свої професійні обов'язки в умовах передбаченого законом контролю і у визначений правовий спосіб.

На переконання колегії суддів ККС, якщо орган розслідування здійснює слідчі дії, прямо передбачені КПК, такі дії не можуть вважатися «реалізацією повноважень, не передбачених КПК» у значенні п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК і мати наслідком автоматичне визнання доказів недопустимими.

У цьому кримінальному провадженні на початковому етапі досудового розслідування прокурором, який є процесуальним керівником, здійснено процесуальні дії та прийнято рішення, які належать до повноважень прокурора за законом: розпочато досудове розслідування (п. 1 ч. 2 ст. 36 КПК), визначено групу прокурорів (ч. 1 ст. 37 КПК), доручено проведення НСРД відповідному оперативному підрозділу (п. 5 ч. 2 ст. 36 КПК), подано до слідчого судді клопотання про проведення НСРД (п. 10 ч. 2 ст. 36 КПК), прийнято рішення про здійснення контролю за вчиненням злочину, яке є виключним повноваженням прокурора (ч. 7 ст. 271 КПК). Отримані за результатами цих слідчих і процесуальних дій фактичні дані було покладено органом досудового розслідування в основу обвинувачення ОСОБА\_7.

Водночас, як убачається з матеріалів кримінального провадження, ні апеляційні скарги сторони захисту, ні їх заперечення на касаційну скаргу прокурора, ні оскаржена ухвала апеляційного суду не містять аргументів про порушення будь-яких конвенційних або конституційних прав, свобод чи інтересів ОСОБА\_7 в результаті здійснення досудового розслідування СВ НП, так само як і конкретних фактів, які би вказували на упередженість слідчого чи прокурора, могли свідчити про їх особисту заінтересованість у результатах кримінального провадження або перешкождали участі в ньому в силу інших прямих заборон, передбачених КПК.

Крім того, на момент звернення ОСОБА\_8 із заявою про вимагання у неї ОСОБА\_7 неправомірної вигоди інкримінований йому злочин, передбачений ч. 3 ст. 369-2 КК, не був закінченим, і на момент внесення відомостей до ЄРДР прокурору, з огляду на специфіку зазначеного злочину, який вважається закінченим з моменту, коли особа прийняла хоча б частину неправомірної вигоди (а не з моменту пред'явлення вимоги, спрямованої на отримання такої вигоди) та наведені у заяві ОСОБА\_8 відомості, не було і не могло бути відомо, де, коли і на якій стадії цей злочин буде закінчено, внаслідок чого не можна стверджувати про

очевидне порушення передбачених кримінальним процесуальним законом правил територіальної підслідності у цьому кримінальному провадженні.

Детальніше з текстом ухвали ВС від 13.12.2022 у справі № 761/34746/17 (провадження № 51-2455км22) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938572>.

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за грудень 2022 року / Упоряд.: заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду канд. юрид. наук Щепоткіна В. В., правове управління (III) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2023. – 80 с.

**Застереження:** видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.



Стежте за нами онлайн:

 [fb.com/supremecourt.ua](https://fb.com/supremecourt.ua)

 [t.me/supremecourtua](https://t.me/supremecourtua)

 [@supremecourt\\_ua](https://@supremecourt_ua)